

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA PEDAGOGIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

MOŽNOSTI UPLATNĚNÍ ABSOLVENTŮ

BAKALÁŘSKÉHO STUDIA OBORU SOCIÁLNÍ

PRÁCE FPE ZČU NA TRHU PRÁCE V ČESKÉ

REPUBLICCE

Monika Charvátová

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Šárka Káňová

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne 29. 3. 2013

Vlastnoruční podpis

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala mé vedoucí práce Mgr. Šárce Káňové za její cenné rady a pomoc při vedení mé bakalářské práce. Rovněž bych chtěla poděkovat všem, kteří se podíleli na mém výzkumu a poskytli mi potřebné informace.

Vlastnoruční podpis

OBSAH

ÚVOD	7
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Sociální práce.....	9
2 Sociální práce v praxi	10
2.1 Úrovně sociální práce	11
2.2 Typologie služeb sociální práce	11
2.3 Typologie sociální práce z hlediska cílových skupin	13
2.4 Charakteristika sociálního pracovníka	14
2.4.1 Etický kodex sociálního pracovníka.....	15
3 Sociální práce jako studijní obor.....	16
3.1 Přehled bakalářských oborů sociální práce	16
3.2 Možnosti dalšího vzdělání.....	18
3.3 Charakteristika bakalářského studia oboru sociální práce na FPE ZČU v Plzni	19
4 Trh práce	21
4.1 Definice trhu práce.....	21
4.2 Nezaměstnanost.....	21
4.2.1 Příčiny nezaměstnanosti	22
4.2.2 Typy nezaměstnanosti	22
4.2.3 Míra nezaměstnanosti	23
4.3 Absolventi škol jako jedna z rizikových skupin na trhu práce.....	23
PRAKTICKÁ ČÁST	24
5 Metodologie výzkumného šetření.....	24
5.1 Vymezení výzkumné strategie	24
5.2 Vymezení výzkumného souboru.....	25
5.3 Operacionalizace výzkumného problému a cílů práce.....	26
5.4 Vymezení výzkumných metod	31

5.4.1 Dotazník	31
5.4.2 Rozhovor	31
5.5 Technika a prostředí sběru dat	32
5.6 Způsob vyhodnocení dat.....	32
6 Výsledky výzkumného šetření	33
6.1 Možnosti uplatnění.....	33
6.1.1 Výsledky dotazníku	33
6.1.2 Výsledky rozhovorů	38
6.2 Trh práce	39
6.2.1 Výsledky dotazníků	39
6.2.2 Výsledky rozhovorů	41
6.3 Rozdíly mezi očekáváním a realitou	41
6.3.1 Výsledky dotazníků	41
6.3.2 Výsledky rozhovorů	46
6.4 Zpětná vazba	47
6.4.1 Výsledky dotazníků	47
6.4.2 Výsledky rozhovorů	48
7 Shrnutí výsledků	49
ZÁVĚR	52
Resumé	53
Seznam literatury	55
Seznam schémat a grafů	60
Přílohy	61

ÚVOD

Sociální práce je velmi široký obor. Zasahuje do mnoha cílových skupin od dětí po seniory, od zdravých po nemocné, od zajištěných k sociálně slabým. Po vystudování bakalářského studia oboru sociální práce se absolvent může vydat mnoha směry. Může najít uplatnění v neziskové organizaci, či na úřadě, může se stát osobním pečovatelem, či úředníkem na ministerstvu. Ani během tříletého studia, šesti odborných praxí a dobrovolnické činnosti není student schopen úplně poznat všechny možnosti svého budoucího uplatnění.

Tato bakalářská práce se vynasnaží absolventům v tomto směru pomoci. Zmapuje situaci absolventů bakalářského oboru sociální práce na FPE ZČU v Plzni, kteří se již nacházejí na trhu práce. Výzkumné šetření přinese poznatky o úspěšnosti umísťování na trhu práce, o vynaloženém úsilí při hledání zaměstnání, o možnostech uplatnění v různých sférách sociální práce a přinese zpětnou vazbu absolventů na studium tohoto oboru.

Předkládaná bakalářská práce je empirického rázu. Jedná se o smíšenou výzkumnou strategii s využitím kvalitativních i kvantitativních metod. V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy jako sociální práce, bakalářský studijní obor, sociální pracovník, trh práce či nezaměstnanost. Metodologie výzkumného šetření nás seznamuje s použitými metodami, výzkumným souborem, sběrem dat a operacionalizací výzkumného problému. V poslední části jsou interpretovány výsledky výzkumného šetření a zodpovězeny stanovené otázky.

Jelikož sama autorka je studentkou bakalářského studia oboru sociální práce na ZČU a budoucí absolventka hledající uplatnění na trhu práce, rozhodla se s radostí toto téma zpracovat a samotnou ji zajímá, jaké výsledky výzkumné šetření přinese.

TEORETICKÁ ČÁST

Tato část práce nás seznámí s důležitými pojmy týkající se dané problematiky. Teoretická část je rozdělena na čtyři oblasti. První kapitola je věnována seznámení se sociální prací obecně. Jsou definovány základní pojmy. Druhá kapitola se týká sociální práce v praxi. Zaměřuje se na úrovně a typy sociální práce a charakterizuje sociálního pracovníka coby profesi. Třetí kapitola se zabývá sociální prací jako studijním oborem. Největší část je zaměřena na bakalářské studijní obory sociální práce, jež jsou této práci nejbližší. Jsou zde však také popsány další možnosti studia daného oboru. Poslední kapitola je věnována trhu práce a nezaměstnanosti. Seznámení s pojmy ze všech čtyř oblastí je důležité pro pochopení dané problematiky celé práce.

1 Sociální práce

Od svého počátku se sociální práce zaměřuje na naplnění lidských potřeb a rozvinutí lidských možností (Sociální revue, 2005). Pro lepší uchopení sociální práce jejich cílů a ideálů citujeme definici sociální práce dle Matouška (2001). „*Sociální práce je společenskovědní disciplína i oblast praktické činnosti, jejímž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů. Sociální práce se opírá jednak o rámec společenské solidarity, jednak o ideál naplňování individuálního lidského potenciálu*“ (Matoušek a kol., 2001, 11).

Existence sociální práce v širším slova smyslu je známa ve většině známých společnostech. Vývoj sociální práce jako svébytného oboru lze však sledovat teprve jedno století. Teprve centralizovaný novodobý stát v 19. století začíná přijímat myšlenku o tom, že společnost by měla být spravedlivá ke všem lidem. V České republice zažila sociální práce největší rozmach před druhou světovou válkou. Během období komunistické vlády byl však obor soustavně měněn centralizací a byl prakticky zrušen nestátní sektor. Za období normalizace se opět sociální práce dala do pohybu a začala se pomalu v tichosti obnovovat. Po vzniku samostatné České republiky se postavení sociální práce začalo měnit. Na povrch začaly vyplouvat sociální problémy. V devadesátých letech započal trend deinstitucionalizace sociálních služeb a vzniklo tisíce nevládních organizací. Formování oboru je nekonečný proces z důvodu stále se měnící společnosti a objevujícím se novým problémům v ní. Je nutné tyto problémy evidovat a nalézat nové metody jejich prevence a jejich řešení (Matoušek a kol., 2001).

V této práci se zaměřujeme na sociální práci coby praktickou disciplínu a sociální práci jako studijní obor.

2 Sociální práce v praxi

Praxe sociální práce se zaměřuje na společenské bariéry nerovnosti a nespravedlnosti. Sociální práce v praxi využívá velkou škálu dovedností, postupů a činností, které se zaměřují na člověka a jeho prostředí (Sociální revue, 2005). Jednu z definic týkající se sociální práce jako profese, která je pro tuto práci příznačná pro svou působnost a šíři, uvádí Mezinárodní etický kodex sociální práce. *„Profese sociální práce podporuje sociální změnu, řešení problémů v lidských vztazích a také zmocnění a osvobození lidí v zájmu zvýšení blaha. Sociální práce zasahuje v oblastech, kde dochází k interakci lidí a jejich prostředí, a využívá k tomu teorie lidského chování a sociálních systémů. Základem sociální práce jsou principy lidských práv a sociální spravedlnost“* (Mezinárodní federace sociálních pracovníků, 2004,1). Právě sociální práce jako profese je klíčový pojem, který nás bude provázet celou touto prací.

V rámci této práce se pokusíme nastínit možnosti uplatnění absolventů sociální práce na trhu práce a to jak v jejich oboru, tak i mimo obor. Pro rozdělení oboru sociální práce na menší části, nám pomůžou práce klíčových českých autorů, zabývajících se touto tematikou. Pro tuto práci jsme zvolili Matouškovu typologii tří úrovní sociální práce (Matoušek, 2003) a typologii služeb sociální práce od Musila (Musil, 2008). Další odlišnou typologií sociální práce v praxi je rozdělení sociální práce podle cílové skupiny, kterou se zabývá. S touto typologií nám pomůže Matouškova kniha „Sociální práce v praxi“. Na základě těchto rozdělení lépe uchopíme tento široký obor a rozdělíme si ho na části, se kterými se bude lépe pracovat, a můžeme je více rozvést. Nejde samozřejmě o jediné typologie sociální práce, ostatní nechce autorka nijak zlehčovat či opomíjet, ale pro účely této práce jsou tyto typologie dostačující. Tato pojetí vezmeme jako klíčové při třídění a vytváření možností uplatnění absolventů sociální práce.

2.1 Úrovně sociální práce

Dle Matouška (2003), v praxi lze rozlišit tři úrovně sociální práce – mikroúroveň, střední úroveň a makroúroveň. V rámci mikroúrovně mluvíme o případové studii. Sociální pracovník podporuje klientovi schopnosti vyrovnat se s problémy. Základní činností je poradenství. U střední úrovně sociální práce jde především o práci se skupinou, či rodinou. Má podobu aktivit se skupinou nebo podobu úžeji zaměřených aktivit organizovaných pro jednu či více rodin. Tato úroveň může mít také podobu skupinové či rodinné terapie. Na makroúrovni se jedná o práci s velkou skupinou či o komunitní práce. Komunitní práce spočívá v organizaci akcí místního společenství, s cílem naplnění určité místní potřeby nebo řešení místního problému. Součástí činnosti sociálního pracovníka může být i vytváření a uskutečňování koncepcí – ať už rozvojové strategie konkrétní organizace, či navrhování vyhlášek a zákonů na celostátní úrovni (Matoušek, 2003).

2.2 Typologie služeb sociální práce

V rámci sociální práce se často skloňuje pojem sociálních služeb. Dle Matouška (2007) jsou „sociální služby poskytovány lidem společensky znevýhodněným, a to s cílem zlepšit kvalitu jejich života, případně je v maximální možné míře do společnosti začlenit, nebo společensky chránit před riziky, jejichž jsou tito lidé nositeli. Sociální služby proto zohledňují jak osobu uživatelem, tak jeho rodinu, skupiny, do nichž patří, případně zájmy širšího společenství“ (Matoušek, 2007, 22). Tento pojem však vymezuje jen část oblasti, ve které se uplatňují „sociální pracovníci“. Mimo registrované sociální služby existuje ještě mnoho pracovišť, kde je nabízena pomoc, nejsou však

založeny striktně na základě zákona o sociálních službách¹. Proto tato práce čerpá z práce Musila (2008), který ve svém rozdělení služeb sociální práce zohledňuje i jiná pracoviště než poskytovatele sociálních služeb dle zákona o sociálních službách.

Tato typologie, která dobře vystihuje šířku a působnost sociální práce se dělí na administrativní, profesionální a filantropickou. U administrativního pojetí se očekává, že sociální pracovník bude především úředníkem, který vyřizuje žádosti a rozhodnutí, jejichž obsah je předepsán příslušnými normativními akty, především sociálními zákony. Předpokladem pro výkon „administrativně“ pojaté role sociálního pracovníka je obeznámenost s legislativou, která je mu úřadem svěřena. Dále by měl zvládat vyřizování své agendy a osobní kontakt s klienty. U tohoto pojetí není nezbytné získat vzdělání v oboru sociální práce. Je ale vhodné, aby sociální pracovník-úředník měl maturitu a ochotu dále se vzdělávat.

V rámci profesionálního pojetí se od sociálního pracovníka očekává, že je specialistou, který se zaměřuje na komplexní posouzení různorodých okolností, které jedinci či skupině brání zvládat interakce se sociálním prostředím. Měl by klientovi pomoci lépe zvládat obtížné životní situace. Sociální pracovník v tomto pojetí by měl své úkony vykonávat samostatně a při řešení problémů spolupracovat s jinými pomáhajícími obory a zaměstnavatelskými organizacemi. Toto pojetí očekává absolventa vyšší odborné či ještě lépe vysoké školy v oboru sociální práce. Měl by být schopen prohlubovat svou specializaci pro určitou oblast sociální práce.

---

¹ Tento zákon upravuje podmínky poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci (dále jen "osoba") prostřednictvím sociálních služeb a příspěvku na péči, podmínky pro vydání oprávnění k poskytování sociálních služeb, výkon veřejné správy v oblasti sociálních služeb, inspekci poskytování sociálních služeb a předpoklady pro výkon činnosti v sociálních službách. Tento zákon dále upravuje předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka, pokud vykonává činnost v sociálních službách nebo podle zvláštních právních předpisů při pomoci v hmotné nouzi, v sociálně-právní ochraně dětí, ve školách a školských zařízeních, ve zdravotnických zařízeních, ve věznicích, v zařízeních pro zajištění cizinců a v azylových zařízeních (Čamský, Krutilová a Semdner, 2011).

Podle filantropického pojetí není sociální pracovník ani úředníkem, ani specialistou, ale je především člověkem, který potřebnému poskytuje právě to, co potřebuje. Sociální pracovník je empatický, vnímavý a zvládá emoční stres a obtíže v osobních vztazích. Dbá na hodnoty, jakými jsou altruismus, empatie a láska k bližnímu svému a práci sociálního pracovníka berou jako možnost uskutečňování těchto hodnot.

Všechny tři pojetí mají své výhody i nevýhody. Výhodou administrativního pojetí je rychlé poskytnutí praktické pomoci, na druhou stranu se kvůli řešení téhož dílčího problému opomíjejí problémy další. Profesionální pojetí řeší vzájemně se podmiňující potíže, na řešení problémů je však nutná odborná znalost. Výhodou filantropického pojetí jsou empatie, vstřícnost a účast. Empatie však může hrát i negativní roli při řešení problémů, k nimž je sociální pracovník sám citlivý (Musil, 2008).

2.3 Typologie sociální práce z hlediska cílových skupin

Jiný pohled pro nahlížení na různé možnosti uplatnění absolventů sociální práce je rozdělení sociální práce podle cílových skupin, se kterými pracují. Vhodné třídění najdeme v knize Sociální práce v praxi (2005). Zde je popsána sociální práce se 17 cílovými skupinami. Jimi jsou: děti a jejich rodiny, osamocení rodiče, rodiny v rozvodu, mnoho-problémové rodiny, zdravotně znevýhodnění, lidé s mentálním postižením, lidé s duševním onemocněním, senioři, lidé umírající v hospici, uživatelé drog, oběti násilí v rodině, ženy poskytující placené sexuální služby, riziková mládež, klienti probační a mediační služby, nezaměstnaní, bezdomovci a uprchlíci (Matoušek, 2005).

Jedna z otázek výzkumného šetření se zaměřuje právě na cílovou skupinu, se kterou daný absolvent pracuje a z tohoto hlediska je také výzkumný soubor tříděn. Je jasné, že některá pracoviště pracují s více cílovými skupinami najednou, nebo mají cílovou skupinu definovány jinak. I toto je ve výsledcích výzkumného šetření zohledněno.

2.4 Charakteristika sociálního pracovníka

Po absolvování bakalářského studia oboru sociální práce (mimo jiné) se ze studentů stávají sociální pracovníci². Tento pojem je další, který je třeba definovat. „*Sociální pracovník vykonává sociální šetření, zabezpečuje sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistážní činnost, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitace*“ (Kotoučová, 2003). Od sociálních pracovníků se očekává, že jsou schopni pomáhat lidem zvládat jejich sociální a emoční problémy. Pro pracovníka jakékoliv pomáhající profese je nezbytné, aby měl řadu předpokladů a dovedností, díky nimž jejich profesi zvládají. Těmito předpoklady a dovednostmi, jak jsou popsány v Matouškově knize *Metody a řízení sociální práce* (Matoušek, 2003), jsou především zdatnost, inteligence, přitažlivost, důvěryhodnost, komunikační dovednosti a empatie. Práce s klienty je brána jako velmi vysilující a klade důraz na fyzickou a psychickou zdatnost a kondici sociálního pracovníka. Inteligence je vyžadována ve smyslu stálého obohacování svých znalostí, seznamování s novými praktickými technikami a předpokládá sociální a emoční inteligenci. Přitažlivostí se nemyslí jen fyzický vzhled, ale v této situaci pracovníkova odbornost, pověst, to jak jedná s klienty či myšlenková příbuznost. Důvěryhodnost je dána diskrétností, spolehlivostí, využitím moci a porozuměním pracovníka, které klient vnímá. Komunikační dovednosti jsou velmi důležité proto, aby mohl pracovník navázat vztah s klientem. V komunikaci jsou důležité naslouchání, empatie, analýza klientových prožitků a fyzická přítomnost. Empatie je dalším předpokladem pracovníka v pomáhajících profesích. Jedná se o formu komunikace, kdy je

---

² Dle §110 zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách je předpokladem k výkonu povolání sociálního pracovníka odborná způsobilost mimo jiné vysokoškolského vzdělání získaného studiem bakalářského, magisterského nebo doktorského studijního programu zaměřeného na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči, sociální patologii, právo, nebo speciální pedagogiku (Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, 2006).

důležité naslouchání, porozumění a sdělování porozumění klientovi. (Kopřiva, 2000) K pochopení klientova světa je důležitá fyzická přítomnost. Jde dospět na vyšší úroveň empatie, kdy je pracovník schopen vcítit se do pocitů a jednání klienta a je schopen chápat jeho zážitky, přestože je nechápe plně ani klient sám. To je součástí zmíněné emoční inteligence (Matoušek, 2003).

2.4.1 Etický kodex sociálního pracovníka

Sociální práce je založena na hodnotách demokracie, lidských práv a sociální spravedlnosti. Řídí se etickým kodexem sociálního pracovníka. Je to základní dokument vypracovaný profesními asociacemi. Společnost sociálních pracovníků vznikla v České republice v roce 1990. Etický kodex vydala v roce 1995. V kodexu jsou obsaženy všechny hodnoty, kterými by se měl sociální pracovník řídit a ctít je. Sociální pracovník by měl respektovat jedinečnost každého člověka, bez ohledu na pohlaví, rodinný stav, barvu pleti, či jiný aspekt jeho života. Měl by respektovat právo každého na seberealizaci a měl by pomáhat jednotlivcům, skupinám či komunitám při jejich rozvoji a při řešení jejich konfliktů. Dále by měl sociální pracovník dát přednost profesionální odpovědnosti před svými soukromými zájmy. Kodex dále určuje pravidla etického chování ve vztahu ke klientovi, ke kolegům, ve vztahu k zaměstnavateli, ve vztahu ke svému povolání a ve vztahu ke společnosti jako celku (Společnost sociálních pracovníků, 2006).

3 Sociální práce jako studijní obor

Potřeba profesionálních sociálních pracovníků s odborným vzděláním vzrůstala s rozvojem sociální péče. Od roku 1926 vznikaly střední sociální školy zakončené maturitou. První vyšší škola sociální péče vznikla v roce 1935 na Masarykově státní škole zdravotní a sociální péče v Praze. V roce 1946 bylo zřízeno vysokoškolské studium sociální práce. Rok 1948 se stal zlomovým i pro studium sociální práce. V padesátých letech byl omezen počet vyšších sociálně zdravotních škol z 28 na jednu jedinou v Praze. Důvodem byla myšlenka, že v socialismu lidé sociální pomoc nepotřebují. K obnově sociálního školství došlo v polovině šedesátých let, kdy na univerzitách byly obnoveny katedry sociologie, a rozvíjela se činnost sociálně-právních škol. Výuka vysokoškolské sociální práce byla plně obnovena až po roce 1989 (Václavková, 2010).

Sociální práce lze nyní studovat jak na vyšších odborných školách, tak na vysokých školách. V České republice je několik bakalářských, navazujících magisterských a doktorských oborů sociální práce.

3.1 Přehled bakalářských oborů sociální práce

Tato podkapitola nám podá přehled o možnostech studia bakalářského studijního oboru sociální práce v České republice v současné době. Na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích lze na teologické fakultě studovat prezenčně i kombinovaně obor Sociální a charitativní práce. Studium se zaměřuje na problémové situace v oblasti vzájemných vztahů člověka a prostředí, ve kterém se nachází. Studium klade důraz na filosofické, teologické, pedagogické a sociální souvislosti. Absolvent je připraven pro sociální a charitativní práci jak ve státních, tak v soukromých a církevních organizacích (<http://www.tf.jcu.cz/uchazec/obory/socchar>). Na Zdravotně sociální fakultě lze dále studovat oběma formami obor Sociální práce ve veřejné správě (Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2012).

Na Masarykově universitě v Brně lze studovat na fakultě sociálních studií dva bakalářské obory. Obor Sociální politika a sociální práce, který lze studovat jak kombinovaně, tak prezenčně a dvojborové studium Sociální práce. Tento obor lze studovat prezenčně v kombinaci s jedním z deseti oborů, z kterých můžeme jmenovat např. pedagogika, sociální antropologie, veřejná politika a lidské zdroje či kombinovaně v kombinaci s oborem psychologie (Masarykova univerzita v Brně, 2012).

Na Ostravské univerzitě, na Fakultě sociálních studií, se nacházejí tři bakalářské obory. V programu Sociální politika je to obor Komunitní rozvoj, v programu Sociální politika a sociální práce jde o obor Sociální práce a v rámci programu Zdravotně sociální péče je obor Zdravotně sociální pracovník. První dva obory jdou studovat kombinovaně i prezenčně, poslední pouze prezenčně. Na Ostravské univerzitě na Fakultě filosofické lze dále kombinovaně i prezenčně studovat bakalářský obor Poradenství v sociální práci (Ostravská univerzita v Ostravě, 2012).

Na Pražské vysoké škole psychosociálních studií lze studovat prezenčně i kombinovaně obor Sociální politika se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii (Pražská vysoká škola psychosociálních studií, 2013).

Na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně lze na Fakultě sociálně ekonomické studovat prezenčně i kombinovaně bakalářský obor Sociální práce. Absolvent je připraven na práci ve státní správě, samosprávě, sociálních a výchovných zařízeních (Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2013).

Na Technické univerzitě v Liberci, na Fakultě přírodovědně-humanitní a pedagogické, lze studovat pouze kombinovaně bakalářské obory Sociální pracovník, Penitenciární péče a Sociální práce a penitenciární péče. Absolventi získají odbornou kvalifikaci pro práci s klienty nepřizpůsobivými, s klienty se zdravotním postižením a se seniory (Technická univerzita v Liberci, 2013).

Na Univerzitě v Hradci Králové se nachází Ústav sociální práce. Zde jsou k dispozici čtyři bakalářské obory. V prezenční i kombinované formě obory

Sociální práce a Sociální a charitativní práce a pouze kombinovaně lze studovat obory Sociální práce ve veřejné správě a Sociální práce s osobami se sníženou soběstačností (Univerzita Hradec Králové, 2013).

Univerzita Karlova má k dispozici bakalářský obor Sociální práce na Fakultě filosofické. Lze studovat prezenčně i kombinovaně (Karlova univerzita, 2012). Na Evangelické teologické fakultě lze studovat oběma formami obor Pastorační a sociální práce. Na Husitské teologické fakultě je obor Sociální a charitativní práce, který je vyučován prezenčně (Karlova univerzita, 2013)

V Olomouci na Universitě Palackého, na Cyrilometodějské teologické fakultě, se vyučuje prezenčně i kombinovaně obor Charitativní a sociální práce a Mezinárodní sociální práce a prezenčně obor Humanitární práce. Na Fakultě filosofické lze studovat kombinovaně obor Sociální práce (Univerzita Palackého v Olomouci, 2013)

Poslední možností je bakalářský studijní obor Sociální práce na Fakultě pedagogické, Západočeské univerzity v Plzni. Jelikož se tato bakalářská práce opírá o absolventy práce tohoto oboru, bude tento obor rozebrán podrobně níže.

3.2 Možnosti dalšího vzdělání

Po dokončení bakalářského vzdělání může jít absolvent pracovat, nebo může jít dále studovat magisterské navazující studium, poté popř. i doktorské studium, nebo může dělat obě věci najednou. Navazujících magisterských studií a doktorských studií již není tolik, jako bakalářských. Navazující magisterské studium lze studovat v Praze, Brně, Ostravě, Olomouci, Českých Budějovicích a v Hradci Králové. Zájemci o studium doktorského studia mohou dále studovat v Brně či Ostravě (Vysoké školy, 2009).

3.3 Charakteristika bakalářského studia oboru sociální práce na FPE ZČU v Plzni

Tato část nám popisuje konkrétní studijní obor – program bakalářského studia Sociální péče, obor Sociální práce na FPE ZČU v Plzni. Standardní doba studia je tři roky a po absolvování získá student titul Bc. Pro úspěšné absolvování je nutné získat 180 kreditů z předepsané skladby předmětů, vypracovat a obhájit bakalářskou práci a úspěšně složit státní bakalářskou zkoušku.

Dle profilu absolventa sociální práce na FPE ZČU v Plzni absolvent zná základní pojmy, vztahy a metody sociální práce, sociální politiky a sociálního zabezpečení ve všech rovinách. Aplikuje hlavní teorie a metody na práci s jednotlivcem, s rodinou, se skupinou a komunitou. Rozumí zásadám metodologie sociálního výzkumu a aplikuje výzkumné techniky na konkrétní výzkumné šetření. Zná základy civilního, trestního a správního práva. Aplikuje právní normy na konkrétní příklady. Zná základní pedagogicko-psychologickou terminologii a rozumí zákonitostem fungování lidské psychiky a výchovně vzdělávacího procesu. Účelně využívá prostředků verbální a neverbální komunikace. Absolvent je schopen samostatně vyhledávat relevantní informace, studovat odbornou literaturu, interpretovat ji a aplikovat na řešení daného problému. Má kompetence v jednom ze světových jazyků a umí pracovat s prvky informačních technologií. Absolvent je schopen zhodnotit své studijní výsledky v souvislosti s volbou dalšího profesního vývoje (Západočeská univerzita v Plzni, 2012).

Studijní plán prvního ročníku je zaměřen na základy oboru sociální práce a získání všeobecného přehledu splněním předmětů z příbuzných oborů. Kromě předmětů speciální pedagogika, pedagogická propedeutika, úvod do sociální práce je třeba splnit i předměty biologie člověka, úvod do filosofie, základy práce s PC či etiku. Dalšími předměty jsou ekonomické a právní minimum a

základy psychologíí – obecné, vývojové a psychologie osobnosti.

Ve studijním plánu druhého ročníku jsou mezi povinnými předměty sociální práce, metody a techniky sociálního výzkumu, sociální patologie, sociální politika, sociální zabezpečení a péče. Z oblasti práva jsou to právní minimum, rodinné právo a správní právo. Z oblasti ekonomie je to ekonomické minimum (veřejné finance). Důležitými předměty jsou úvodní seminář k praxím a metodologie projektu bakalářské práce. Z pedagogických předmětů je to andragogika. Z předmětů z příbuzných oborů se vyučuje politologie.

Ve třetím ročníku je třeba splnit z povinných předmětů psychopatologii, psychoterapii, sociální poradenství a sociálně psychologický výcvik. Z práva je vyučováno právo trestní. Z ekonomie se pokračuje ve veřejných financích. Kromě toho je nutné splnit závěrečný seminář k praxím a semináře k bakalářské práci.

Kromě splnění základních předmětů musí student v průběhu studia nasbírat kredity ze tří bloků povinně volitelných předmětů. Blok cizího jazyka a bloky s pracovními názvy „blok počítačové gramotnosti“ a „blok prohloubení tematiky v určité oblasti“. V tomto bloku najdeme předměty jako teorie zaměstnanosti nebo sexuální výchova.

V letním semestru druhého ročníku a v obou semestrech v ročníku třetím absolvuje student vždy 2 praxe – souvislou a průběžnou. Dohromady by měl student vystřídat alespoň tři pracoviště, zkusit si práci alespoň se třemi cílovými skupinami. Jedna z praxí by měla být absolvována u registrovaného poskytovatele sociálních služeb dle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách (Západočeská univerzita v Plzni, 2012).

4 Trh práce

V této kapitole popíšeme trh práce, zaměříme se na nezaměstnanost a její příčiny a zastavíme se u absolventů škol, jako u jedné z rizikových skupin na trhu práce.

4.1 Definice trhu práce

Trh práce je velmi používaný pojem. Jedná se o místo, kde se střetává nabídka práce s poptávkou po práci. Na straně poptávky stojí firmy, které si pracovní sílu kupují či pronajímají. Na straně druhé stojí domácnosti, které práci nabízejí, prodávají. Cenou práce je mzda, resp. mzdová sazba.

Poptávka po práci je vztah mezi různými mzdovými sazbami a množstvím poptávané práce. Existuje spousta faktorů, které poptávku firem po práci kladně ovlivňují. Poptávku po práci zvyšuje např. změna v ceně práce, zvýšení poptávky po výrobcích dané firmy či pokles ceny kapitálu. Součet všech poptávek po práci vytváří tržní poptávku po práci.

Na straně nabídky stojí domácnosti. Individuální nabídka práce představuje nabídku práce jednotlivce, který se rozhoduje mezi volným časem a prací. Jedná se o množství práce, které bude jednotlivec nabízet při jednotlivých úrovních mzdové sazby. Počet pracovníků nabízející práci v daném odvětví při různých mzdových sazbách se nazývá tržní nabídka práce (Jírová, 1999).

4.2 Nezaměstnanost

Obyvatelstvo se dělí na ekonomicky aktivní a ekonomicky neaktivní. Do druhé skupiny můžeme zařadit děti, důchodce, invalidní důchodce, či ženy na mateřské dovolené. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo, nebo-li pracovní síla, se dělí na zaměstnané a nezaměstnané. Nezaměstnaný musí splňovat následující podmínky: absence placeného zaměstnání a podnikatelských aktivit, vyvíjení

určité aktivity při hledání zaměstnání a schopnost nastoupit do zaměstnání během krátké doby.

4.2.1 Příčiny nezaměstnanosti

Příčiny nezaměstnanosti nejsou jasně dané. Různé ekonomické směry mají na příčiny nezaměstnanosti různé názory. Liberálové považují za hlavní příčinu nepružnost nabídky na trhu práce. Lidé nejsou ochotni se stěhovat za prací, akceptovat mzdové podmínky a málo se o volných místech informují. Nemotivačně dále působí sociální systémy, které poskytují vysoké dávky hmotného zabezpečení v nezaměstnanosti. Jako možné řešení vidí liberálové deregulace pracovního trhu a oslabení záruk sociálního zabezpečení.

Druhou skupinou ekonomů, kteří vycházejí z učení J. M. Keynese – tzv. Keynesiánci. Ty vidí příčinu nezaměstnanosti v technickém pokroku, který vytlačuje živou práci a nedostatečnou kupní sílu obyvatel. Malá kupní síla vede k poklesu výroby a k propouštění. Keynesiánci vidí řešení v opatřeních, která povedou ke zvyšování koupěschopné poptávky a k oživení výroby (Holman, 2011).

4.2.2 Typy nezaměstnanosti

Existují čtyři základní typy nezaměstnanosti. Každý druh nezaměstnanosti s sebou nese specifické příčiny a rysy a nástroje k jejímu odstranění. Nezaměstnanost frikční vzniká v případě, kdy člověk opustí pracovní místo, protože si hledá jiné. Délka nezaměstnanosti netrvá zpravidla déle než tři měsíce. Příčinou může být například stěhování. Dalším typem je nezaměstnanost strukturální. Jak již název napovídá, tato nezaměstnanost vzniká, pokud nabídka práce určitého druhu (určité profese) neodpovídá poptávce po práci. Hlavním nástrojem řešení strukturální nezaměstnanosti je rekvalifikace. Vedle nedostatku poptávky po jednom druhu profese na trhu zároveň roste poptávka po jiných profesích. Třetím typem je nezaměstnanost cyklická, která vzniká i zaniká pomocí výkyvů v ekonomické aktivitě země.

V tzv. ekonomickém cyklu výroba střídavě roste a klesá a s ní i potřeba pracovních sil. Posledním typem je nezaměstnanost sezónní, která je způsobena nepravidelností výroby, nebo spotřeby v některých odvětvích. Většinou jsou to odvětví závislá na počasí a ročním období např. zemědělství, stavebnictví či cestovní ruch.

4.2.3 Míra nezaměstnanosti

Existují ukazatele počtu nezaměstnaných, které měří nezaměstnanost v určitém období a na určitém území. Díky těmto ukazatelům můžeme sledovat vývoj nezaměstnanosti. Vypočítává se míra nezaměstnanosti. Tu dostaneme při podílu počtu nezaměstnaných na velikosti pracovní síly a vyjadřuje se v procentech. Míra nezaměstnanosti se často vyjadřuje pouze pro určité skupiny obyvatel. Nazýváme to specifická míra nezaměstnanosti. Při zkoumání nezaměstnanosti u jednotlivých skupin obyvatel lze identifikovat např. rizikové skupiny osob na trhu práce. Politika zaměstnanosti se pak může více zaměřit na tyto skupiny obyvatel (Holman, 2004).

4.3 Absolventi škol jako jedna z rizikových skupin na trhu práce

Jednotlivé sociální skupiny mají odlišné možnosti a schopnosti reagovat na změny, které s sebou přináší vývoj na trhu práce. Postupně vykrystalizovaly skupiny, jejichž pozice na trhu práce je rizikovější. Mezi tyto skupiny patří lidé nekvalifikovaní, různé skupiny žen, romové, zdravotně postižení či různé věkové skupiny. Skupina, která je důležitá pro tuto práci, jsou absolventi škol, jako riziková skupina na trhu práce. Největší procento tvoří lidé po skončení základního vzdělání a po nich absolventi středních škol. Stále častěji se však objevují na úřadech práce absolventi škol vysokých a to zejména bakalářských oborů. Specifickým rysem této skupiny oproti ostatním skupinám na trhu práce je absence praktických zkušeností a to nejen z pohledu aplikace studovaného oboru v praxi, ale i absence základních pracovních návyků (Kuchař, 2007).

PRAKTICKÁ ČÁST

Tato část práce nám přinese samotný výzkum. Praktická část se skládá z metodologie a výsledků výzkumného šetření.

5 Metodologie výzkumného šetření

Tato kapitola se zabývá metodologií výzkumného šetření. Popisuje nám všechny aspekty výzkumného šetření. Vymezuje výzkumné strategie, výzkumný soubor, operacionalizaci výzkumného problému, dále vymezuje výzkumné metody a popisuje techniku a prostředí sběru dat a způsob jejich vyhodnocení.

5.1 Vymezení výzkumné strategie

V této práci je použit kvalitativní i kvantitativní přístup. Oba přístupy zde plní svou specifickou funkci. Oba přístupy pocházejí z jiných epistemologických předpokladů a většinou zkoumají jiné problémy. Dají se však spojit ve smíšenou strategii a vytvořit tak dostatečně hlubokou teorii potvrzenou na relativně širokém vzorku. Přestože jsou oba přístupy dnes uznávanými strategiemi, existuje velká terminologická různorodost v definování termínů kvalitativní přístup a kvantitativní přístup. Přístupy se dají definovat a rozlišit podle metody sběru dat, metody posuzování, podle typu dat, či podle způsobu analýzy dat. Žádné tyto definice však nejsou úplné a je třeba je více rozvinout. Například při definici na základě použitých metod, by se dalo jednoduše říci, že kvalitativní výzkum lze provádět pomocí metody rozhovoru a kvantitativní na základě dotazníku. Výzkum však není tvořen pouze metodami a proto je nutné k definování přístupů dodat více informací (Šeďová a Švaříček, 2007).

Podle Dismana (1993) je kvalitativní výzkum nenumerické šetření a interpretace sociální reality (Disman, 1993). Pokouší se na určitý fenomén nahlížet v autentickém prostředí a vytvářet co nejkomplexnější obraz reality

(Reichel, 2009). Při zjišťování dat je důležitý hlubší a delší kontakt s terénem. Podle Petruska (1993) je předmětem kvalitativní metodologie studium každodenního života lidí v jejich přirozeném prostředí (Petrušek, 1993).

Kvantitativní přístup má filozofický základ v pozitivizmu. Jeden z představitelů tohoto směru, F. N. Kerlinger, definuje tento výzkum obecně jako vědecký přístup systematického, kontrolovatelného, empirického a kritického zkoumání hypotetických výroků o předpokládaných vztazích mezi přirozenými jevy (Chráška, 2007). Kvantitativní výzkum využívá náhodné výběry, experimenty a strukturovaný sběr dat. Konstruované koncepty zjišťuje pomocí měření, poté získaná data analyzuje statistickými metodami s cílem popisovat a ověřovat pravdivost či nepravdivost představ o sledovaných proměnných (Hendl, 2005).

V současné době se stále více autorů zabývá spojením těchto dvou přístupů a používají termín smíšený přístup, ve kterém se snaží využít výhod obou směrů. Smíšený výzkum je definován jako obecný přístup, v němž se míchají kvantitativní a kvalitativní metody, techniky nebo paradigmaty v rámci jedné studie (Hendl, 2005). V této práci jsou použity kvantitativní metody sběru dat, posléze kvalitativní metody a poté následuje společná analýza dat.

5.2 Vymezení výzkumného souboru

Důležitou fází výzkumu je stanovení subjektů zkoumání – výzkumného souboru. Výzkumným souborem se rozumí množina objektů, kterých se zkoumání týká a na které se mají jeho výsledky vztáhnout (Reichel, 2009). Výzkumným souborem pro získávání dat jsou absolventi bakalářského studia oboru sociální práce Fakulty pedagogické Západočeské univerzity v Plzni. Aby byl počet relevantní, ale na druhou stranu, aby se daly výsledky přijatelně analyzovat, byl dotazník podán pěti ročníkům absolventů a to za roky ukončení studia 2012, 2011, 2010. Z důvodu prvotní malé návratnosti byli dále osloveni i absolventi z dalších ročníků. Konečný počet respondentů se později vyšplhal na 55.

Ke konci dotazníku jsou respondenti tázáni, zda by bylo možné, pro získání dalších potřebných informací, provést s nimi dále rozhovor. Z těch respondentů, kteří jsou ochotni rozhovor uskutečnit, mělo být náhodným výběrem vybráno 5 osob. S těmi je proveden rozhovor. Našli se však absolventi, kteří se sami přihlásili, že by rádi doplnili své odpovědi z dotazníku, proto jejich snahu a ochotu autorka využila. Metodou rozhovoru jsou poté zjišťovány další údaje potřebné k zodpovězení konkrétních výzkumných otázek.

5.3 Operacionalizace výzkumného problému a cílů práce

Operacionalizací rozumíme převedení výzkumného problému do zkoumatelné podoby. Výzkumný problém je vymezen komplexem otázek (Reichel, 2009). Hlavním výzkumným cílem práce je „*zmapování situace absolventů bakalářského studia oboru Sociální práce FPE ZČU na trhu práce*“. Cílem práce, který bude možno aplikovat do praxe je podat zpětnou vazbu absolventů na studium v tomto konkrétním oboru a poukázat na míru úspěšnosti umísťování absolventů oboru sociální práce na trhu práce. V rámci operacionalizace je hlavní výzkumný problém rozdělen na čtyři dílčí výzkumné oblasti.

- **Možnosti uplatnění** – cílem této oblasti je podat přehled možností uplatnění našich absolventů na trhu práce. K lepší představě a ke snazšímu zorientování v oboru využíváme typologie sociální práce dvou klíčových autorů, které jsme již zmínili v teoretické části. Zkoumáme, na jaké úrovni sociální práce absolventi pracují a dále ve kterém typu služeb sociální práce vykonávají své povolání. Dále využíváme typologii sociální práce dle cílové skupiny, se kterou se pracuje.

Musíme vzít v úvahu, že část absolventů oboru sociální práce vůbec nemusí pracovat v oboru. Proto nás zajímá, kde jinde mimo obor se nacházejí naši absolventi. Jestli jde o obory alespoň příbuzné, nebo

úplně z jiného odvětví a zda při výkonu svého povolání vůbec využívají své znalosti a dovednosti, které získali při studiu oboru sociální práce.

K dané výzkumné oblasti se respondentů ptáme na tyto otázky:

Dotazník

- Pracuji v oboru nebo mimo obor?
- Na jaké úrovni sociální práce pracuji?
- V jakém typu služeb sociální práce pracuji?
- S jakou pracuji cílovou skupinou?
- Na jaké pozici pracuji?
- Na jakém pracovišti pracuji?
- Pokud pracuji mimo obor, pracuji v příbuzném oboru či úplně v jiném odvětví?

Rozhovor

- Proč pracuji v oboru/mimo obor?
  - Podle čeho jsem si vybírala zaměstnání?
  - Jsem spokojený/á s prací v oboru/mimo obor?
-
- **Trh práce** – cílem je zjistit, jaká je situace na trhu práce. Zda absolventi pracují, či jsou nezaměstnaní. Jaké museli pro nalezení práce vynaložit úsilí a jak dlouho zaměstnání hledali.

K této oblasti jsou zformulovány následující otázky:

Dotazník

- Jsem zaměstnaný?
- Po jaké době jsem si našla zaměstnání?

- Jaký je důvod mé nezaměstnanosti?

Rozhovor

- Pomohla mi při hledání práce praxe v rámci školy? Nahlížel na ní zaměstnavatel jako na relevantní praxi?
- Jak je těžké najít si práci s tímto vzděláním?
- **Rozdíly mezi očekáváním a realitou** – tato oblast nám poukazuje na to, jak se liší představy absolventů z dob studia od reality po vstupu na reálný trh práce. Jestli absolventi pracují ve stejné úrovni sociální práce či ve stejném typu služeb sociální práce, ve které chtěli pracovat již před ukončením studia. Jak se liší pracoviště, cílová skupina, či pozice na které chtěli působit s tím, kde pracují nyní a čím je to způsobené. Dále se zaměřuje na dostatečnost vzdělání – zda je vzdělání v zaměstnání dostačující, nebo zda je nutné dále se vzdělávat.

V rámci této oblasti jsou formulovány tyto otázky:

Dotazník

- Pracuji na stejné úrovni sociální práce, na které jsem chtěl/a pracovat před ukončením studia?
- Pracuji ve stejném typu služeb sociální práce, ve kterém jsem chtěl/a pracovat před ukončením studia?
- Pracuji se stejnou cílovou skupinou, s jakou jsem chtěl/a pracovat před ukončením studia?
- Pracuji na stejné pozici, na které jsem chtěl/a pracovat před ukončením studia?
- Pracuji na stejném pracovišti, na kterém jsem chtěl/a pracovat již před ukončením studia?

- Vzdělávám se dále?

Rozhovor

- Vzdělávám se dále a proč?
- Jak jsem v zaměstnání využil/a znalosti ze studia oboru sociální práce, co mi bylo užitečné?
- Co naopak postrádám?
- **Zpětná vazba** – cílem je zpětná vazba absolventů na bakalářský obor sociální práce na FPE ZČU. Co jim vzdělání přineslo, v čem jim pomohlo a co naopak postrádají. Tato oblast by mohla sloužit jako doporučení pro nynější studenty a budoucí absolventy. Je jasné, že výsledky výzkumného šetření z této oblasti nemohou být brány jako relevantní odpovědi na výzkumné otázky, odpovědi jsou spíše subjektivního rázu. Jde o názory absolventů na studium, které však mohou přinést zajímavé myšlenky, připomínky a doporučení.

Pro tuto oblast jsou zformulovány následující otázky:

Dotazník

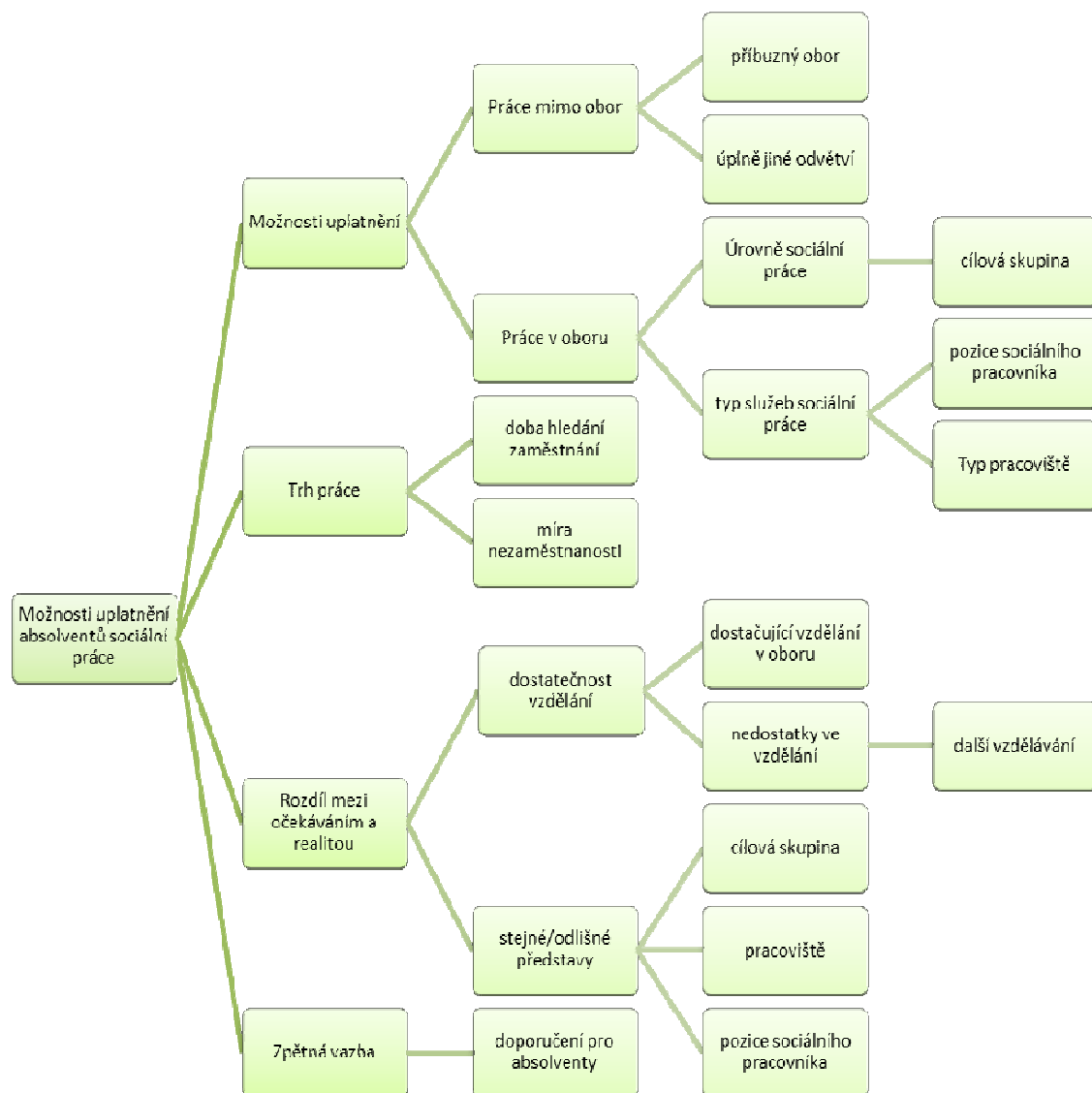
- Studoval/a bych znovu oboru sociální práce?

Rozhovor

- Proč bych znovu studovala/nestudovala obor sociální práce?
- Co bych poradil/a, vzkázala nynějším studentům sociální práce a budoucím absolventům oboru?

Pořadí otázek v dotazníku a rozhovoru se liší od pořadí otázek v rámci operacionalizace. Je to z důvodu toho, že některé otázky náleží všem, jiné jsou však určeny pouze absolventům pracujících v oboru, jiné absolventům pracujícím mimo obor, či pro nezaměstnané.

Schéma č. 1: Operacionalizace výzkumného šetření

Zdroj: Vlastní analýza, 2013

5.4 Vymezení výzkumných metod

Jak již bylo řečeno, v tomto výzkumném šetření jsou použity jak kvantitativní, tak kvalitativní metody sběru dat. Pro získání potřebných informací jsou použity dvě metody, patřící mezi nejčastěji používané – dotazník a rozhovor.

5.4.1 Dotazník

Dotazník je metoda písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí (Chráska, 2007). Přesněji je dotazník „*soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a dotazované osoby na ně odpovídají písemně*“ (Chráska, 2007, 163). Tato metoda byla vybrána, protože umožňuje oslovit větší počet respondentů, což je pro část této práce velmi důležité. Dotazník se skládá ze 17 otázek. Otázky jsou většinou uzavřeného charakteru, objevuje se však i několik polo-uzavřených otázek z důvodu velkého množství nabízených odpovědí. Dotazníkem jsou zjišťovány především kvantitativní údaje, které nám pomůžou ke konkrétnějšímu zmapování dané oblasti. Dotazník nám pomáhá zjistit informace od velkého počtu respondentů, je však omezen délkou a množstvím informací, které při něm můžeme zjistit. Proto jsou po ukončení dotazníků osloveni někteří z respondentů a je s nimi proveden rozhovor, ve kterém je potřeba se zabývat danými fakty více do hloubky.

5.4.2 Rozhovor

Rozhovor je nejčastěji používanou metodou sběru dat v kvalitativním výzkumném šetření. Dotazník je definován jako „*nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí otevřených otázek*“ (Šeďová a Švaříček, 2007, 159). Rozhovor je polostrukturovaný, obsahuje 10 otázek. Otázky jsou otevřeného charakteru, jsou předem dány, nezáleží však na jejich pořadí, ani na striktním dodržení daného tématu.

5.5 Technika a prostředí sběru dat

Respondenti jsou osloveni pomocí emailů a sociálních sítí. V průvodním dopise jsou požádáni o vyplnění krátkého dotazníku. Dotazník je k dispozici na jednom z internetových serverů a zde ho mohou respondenti otevřít, v klidu si ho doma, nebo kdekoliv ve svém přirozeném prostředí vyplnit a uložit své odpovědi. Kvůli malé návratnosti bylo zapotřebí životnost dotazníku několikrát prodlužovat a oslovovat respondenty opakovaně. Odtud jsou výsledky sebrány a připraveny ke třídění a analýze. S respondenty, kteří jsou vybráni na poskytnutí rozhovoru, je domluvená schůzka podle jejich přání. Schůzka se uskutečňuje osobně, či online-rozhovorem skrze internetový program Skype. Rozhovor je nahráván a poté doslovně přepsán, čímž je poté připraven k analýze dat.

5.6 Způsob vyhodnocení dat

Po nasbírání informací máme k dispozici dva typy dat. Z dotazníku nám plynou většinou kvantitativní data a z rozhovorů posléze data kvalitativní. S daty z rozhovoru se provádí transkripce mluveného slova do textové podoby. Získaná data se redukuje a třídí do určitých kategorií. Poté se provádí kódování. Jde o operaci, kdy jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem. Na povrch nám poté vystoupí určitá žádaná témata. V nich pak hledáme konkrétní odpovědi na námi stanovené otázky (Corbinová, J a A. Strauss, 1999). Kvantitativní data prochází pro potřeby této práce také procesem kódování a poté tříděním 1. stupně (úprava znaků a druhé třídění není z hlediska získání potřebných informací v této práci třeba). Pro každý znak se identifikuje četnost výskytu jeho jednotlivých variant a další ukazatelé, které nám vyjdou z třídění prvního stupně (Reichel, 2009). Výsledky, které nám plynou ze zpracování obou typů dat, společně tvoří odpovědi na otázky a doporučení po praxi.

6 Výsledky výzkumného šetření

Tato kapitola nám přináší výsledky výzkumného šetření a odpovídá nám na stanovené otázky. Kapitola je podle výzkumných oblastí rozdělena na 4 části. V každé části jsou zpracovány a vyhodnoceny výsledky dotazníku, poté výsledky rozhovorů a poté v další kapitole „Shrnutí výsledků“ jsou všechna data shrnuta dohromady.

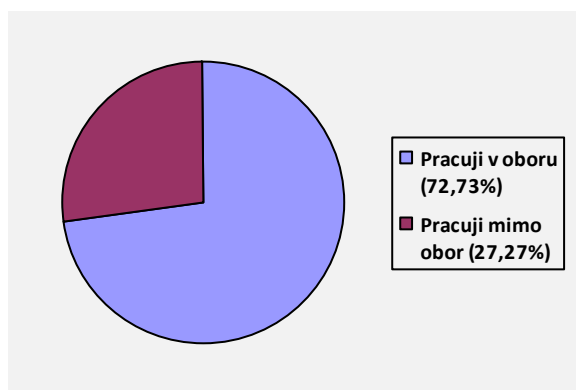
6.1 Možnosti uplatnění

První část nám přináší výsledky dotazníků rozhovorů z oblasti „Možnosti uplatnění“.

6.1.1 Výsledky dotazníku

V této části dotazníku otázky směřují k tomu, kde všude se uplatňují absolventi oboru sociální práce. První otázka zjišťuje, **zda respondenti pracují v oboru či mimo něj**. Jak je patrné z grafu, většina absolventů je věrná oboru.

Graf č. 1: Pracují v oboru nebo mimo obor?

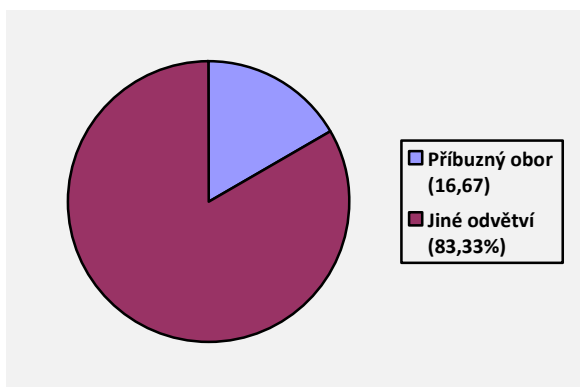

Zdroj: vlastní analýza, 2013

U absolventů **pracujících mimo obor** je zjišťováno, kde pracují. V příbuzném oboru pracuje pouze 16,67% respondentů. Zato více jak 83% pracuje v úplně odlišném odvětví. Z toho vyplývá, že pokud nepracují absolventi v oboru, dávají přednost úplně jinému odvětví, před prací v oboru příbuzném.

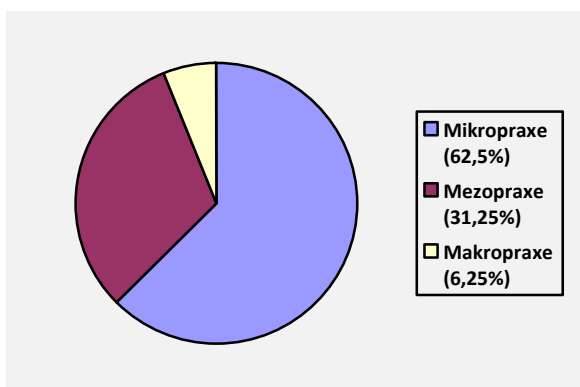
Graf č. 2: Kde pracuji mimo obor?

Zdroj: vlastní analýza, 2013

Pomocí dalších dvou otázek je zjišťováno, v jaké oblasti sociální práce se absolventi uplatňují – na jaké úrovni sociální práce a v jakém typu služeb sociální práce pracují. Dle výzkumu, pracují téměř dvě třetiny našich absolventů v mikropraxi sociální práce, tzn. v přímé práci s klienty. Nejméně absolventů pak pracuje makropraxi.

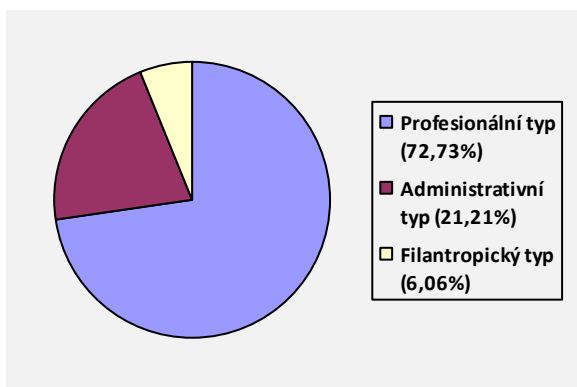
Graf č. 3: Na jaké úrovni sociální práce pracuji?

Zdroj: vlastní analýza, 2013

Z grafu vyplývá, že téměř tři čtvrtiny pracují v profesionálním typu služeb sociální práce. Tento typ odpovídá úrovni jejich vzdělání. Pětina respondentů uvádí, že pracuje v administrativním typu služeb sociální práce. Můžeme předpokládat, že tato část absolventů pracuje na úřednických postech.

Graf č. 4: V jakém typu služeb sociální práce (dle Musila) pracují?

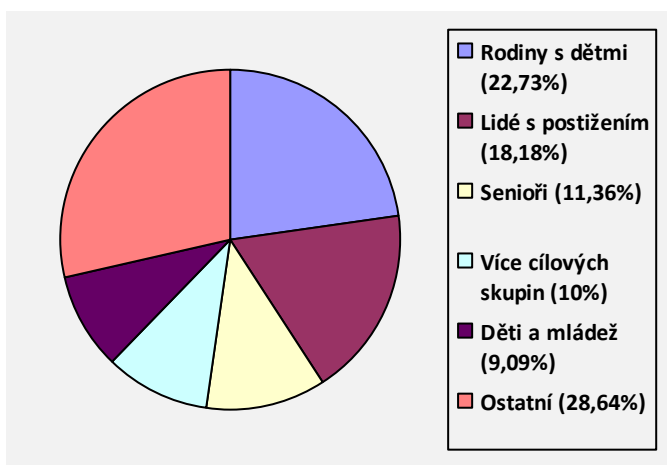

Zdroj: vlastní analýza, 2013

Další otázky směřují k popisu cílové skupiny, pracoviště a k pozici, kterou daný respondent zastává. Z grafů vyplývá, že sociální práce je velmi rozmanitý obor, který v sobě skrývá mnoho cílových skupin, mnoho rozmanitých pracovních pozic a mnoho druhů pracovišť.

Dle výzkumného šetření, existuje mnoho **cílových skupin**, se kterými mohou pracovníci v rámci práce v oboru pracovat. Pouze 52,27% cílových skupin se objevují u respondentů vícekrát – rodiny s dětmi, senioři a lidé s postižením. Zbýlých skoro 50% tvoří odpovědi, které jsou zmíněny pouze jednou. Například můžeme jmenovat žáky středních škol, neorganizovanou mládež, cizince, lidi s nízkými příjmy, lidé bez domova, osoby ohrožené domácím násilím, děti ze sociálně vyloučeného prostředí, lidé potýkající se s dluhy, drogově závislí, studenti a další. Desetina respondentů pak pracuje s více cílovými skupinami najednou.

Graf č. 5: S jakou cílovou skupinou pracují?

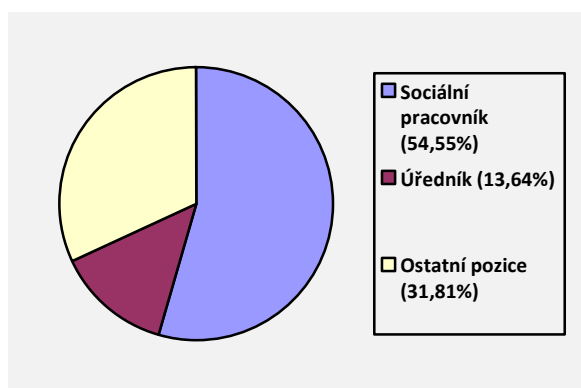

Zdroj: vlastní analýza, 2013

Cílovou skupinu vyplnili i respondenti pracující mimo obor. Jejich cílovými skupinami jsou například zákazníci Kauflandu, zástupci firem či členové sdružení.

Stejně široké rozpětí oboru ukazují i výsledky otázky, týkající se **pozice, na které respondenti pracují**. Polovina respondentů pracuje na pozici sociálních pracovníků. Sedmina respondentů jsou úředníci. Další pozice se objevovaly opět jednou. Mezi nimi pracovník v sociálních službách, vedoucí programu, zdravotně-sociální pracovník, pedagog, projektový manažer, kurátor pro mládež, kurátor pro dospělé.

Graf č. 6: Na jaké pozici pracují?

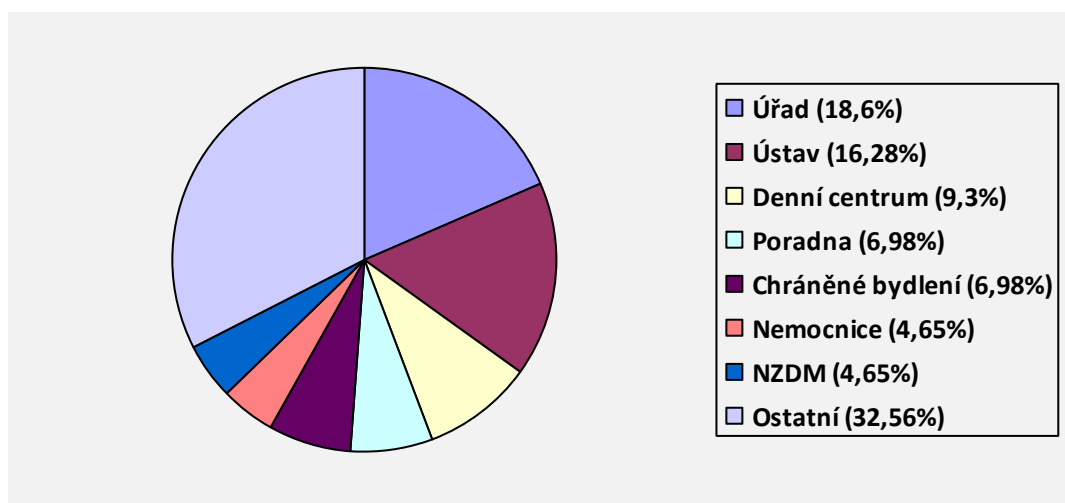
Zdroj: vlastní analýza, 2013

Absolventi pracující mimo obor se nacházejí na pozicích jako mzdová účetní, operátor, administrátor či shop asistent.

Další otázka v této oblasti se týká **pracoviště, ve kterém absolventi pracují**. I výsledky této otázky poukazují na širší uplatnění v oboru. Odpovědi rozkrývají velké množství pracovišť, ve kterých pracují naši absolventi. Nejvíce jich pracuje na úřadech, v ústavech a v denních centrech. Nemale procento pracuje také v nemocnicích, chráněném bydlení či v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež. Třetina grafu zobrazuje „ostatní“ možnosti, v nichž se skrývá mnoho dalších pracovišť s malým procentuálním výsledkem. Například se jedná o sociální firmu, pečovatelskou službu či kontaktní centrum. Tato kategorii zahrnuje také pracoviště mimo obor.

Mezi pracovišti, v nichž pracují naši absolventi pracující mimo obor, můžeme jmenovat supermarkety, základní školy či soukromé firmy.

Graf č. 7: Na jakém pracovišti pracují?

Zdroj: vlastní analýza, 2013

6.1.2 Výsledky rozhovorů

První otázka se ptá na to, **proč respondenti pracují či nepracují v oboru.** Většina absolventů pracuje v oboru, protože jim byla nabídnuta práce na základě praxe v rámci školy. Dokládá to např. odpověď: *„Byla mi nabídnuta práce na základě praxe a nabídku jsem přijala, jelikož mi to připadalo jako perfektní příležitost, kterou každý hned tak po škole nedostane“.* Absolventi pracující mimo obor tak činí většinou z časových důvodů, které jim umožňují dále se vzdělávat. Dokládá to např. odpověď: *„Pracuji na hlavní poměr mimo obor, protože si dodělávám angličtinu, kterou mám každý den a práci v oboru pochybuji, že bych našla takovou, abych tam mohla být každý den odpoledne.“*

Druhá otázka zní: **„Podle čeho jste si vybírali zaměstnání?“** Většina dotazovaných měla při hledání zaměstnání své vlastní požadavky a priority, jako práce s určitou cílovou skupinou, či práci v určité oblasti sociálních služeb. Dokládá to např. odpověď jedné dotazované: *“Dostala jsem dvě nabídky na zaměstnání, z nichž jedna byla práce s mojí cílovou skupinou, dětmi, tak jsem neváhala práci vzít.“* Absolventi mimo obor uvádějí jako nejčastější důvod

výběru práce mimo obor finanční odměnu: „V supermarketu jsem si přivydělávala už dříve na brigádě a práce mi vyhovovala a finanční odměna je lepší než v sociální práci.“

Další otázka se týká **spokojenosti s prací v oboru či mimo obor**. Všichni pracující v oboru jsou se svým zaměstnáním spokojeni. Práce je sice někdy vyčerpávající, ale velmi zajímavá a dotyčné baví. Příklad: „Práce mě baví, ač toho je dost, protože pracuji v terénu, je to skvělá zkušenost pro mou budoucnost.“ Na druhou stranu dotazovaní pracující mimo obor uvádějí, že spokojeni nejsou a snaží se v oboru angažovat i jiným způsobem: „Ne, spokojená nejsem, protože bych ráda v oboru pracovala, proto jsem ho (obor sociální práce) studovala a ta práce mě baví.....Zatím se v oboru angažuji alespoň jako dobrovolník.“

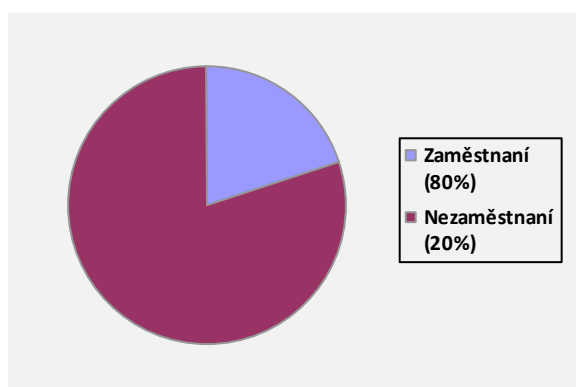
6.2 Trh práce

Druhá část přináší výsledky dotazníků a rozhovorů z oblasti trhu práce.

6.2.1 Výsledky dotazníků

Z dat získaných z vyplněných dotazníků získáváme informace o situaci na trhu práce. Zajímá nás **poměr zaměstnaných a nezaměstnaných absolventů** - ten činí 8:2.

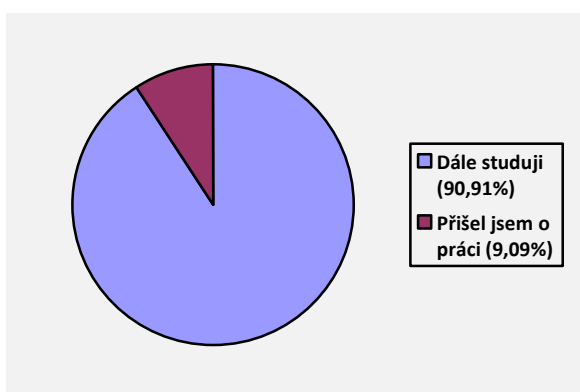
Graf č. 8: Jsem zaměstnaný?

Zdroj: vlastní analýza, 2013

Dotazník zjišťuje dále i **důvody nezaměstnanosti**. Devět desetin respondentů nepracuje, jelikož dále studuje. Pouze necelých deset procent respondentů je opravdu nezaměstnaných. Těchto 9,09% však není desetina z celkového počtu respondentů, nýbrž z jejich pětiny, jak bylo zjištěno výše. Proto reálné procento nezaměstnaných, kteří opravdu přišli o práci je 1,82%. To poukazuje na velkou uplatnitelnost na trhu práce.

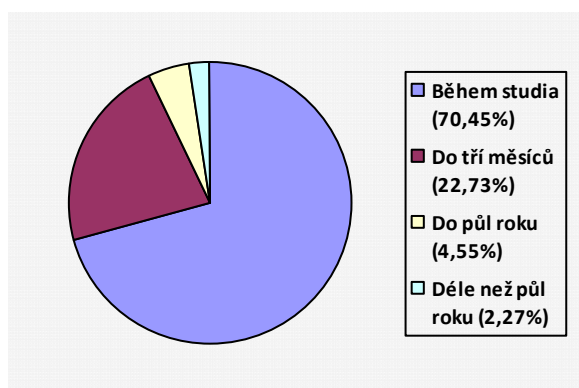
Graf č. 9: Jaký je důvod mé nezaměstnanosti?

Zdroj: vlastní analýza, 2013

Druhá otázka se týká **délky hledání zaměstnání**. Z grafu je patrné, že si více jak dvě třetiny absolventů našli práci již během studia. Další skoro třetina si našla práci během prvních tří měsíců od ukončení studia. Z toho vyplývá, že absolventi oboru sociální práce nemají větší problémy s nalezením zaměstnání.

Graf č. 10: Po jaké době jsem si našla zaměstnání?

Zdroj: vlastní analýza, 2013

6.2.2 Výsledky rozhovorů

Další otázka zní: „**Pomohla mi při hledání zaměstnání praxe v rámci školy?**“ Tři čtvrtiny dotazovaných odpovídá, že pracovní nabídku dostali právě na základě praxe v rámci studia. Dále uvádějí, že zaměstnavatel dbá na to, aby měl uchazeč o zaměstnání zkušenosti s danou cílovou skupinou. Jedna odpověď mluvící za všechny zní: „*Praxe pro moji práci byla rozhodující, neboť na jejím základě jsem práci dostala.*“

Další otázka zjišťuje, **zda je těžké najít si práci s tímto vzděláním**. Až na jednu odpověď se všechny shodly na tom, že není těžké najít si práci v oboru. Inzeráty, hledající zaměstnance do pomáhajících profesí, vídají respondenti často, jak na internetu, tak na různých nástěnkách v místech sociálního působení. Někteří mají dokonce vlastní zkušenost s tím, že dostali více pracovních nabídek najednou: „*Myslím, že to není těžké, měla jsem nabídku ještě někde jinde, také v oboru, takže jsem si dokonce po škole zkusila pracovat na dvou pracovištích najednou. Kdo si práci najít chce, tak si ji najde.*“ Odpověď lišící se od ostatních sice nevidí realitu tak růžově, existuje prý více uchazečů než pracovních míst, vidí však jinou možnost obstarání si pracovního místa: „*...ale na druhou stranu si člověk s tímhle vzděláním může založit vlastní neziskovou organizaci a být svým vlastním pánem.*“

6.3 Rozdíly mezi očekáváním a realitou

Třetí část přinese výsledky dotazníků a rozhovorů v oblasti „Rozdíly mezi očekáváním a realitou“

6.3.1 Výsledky dotazníků

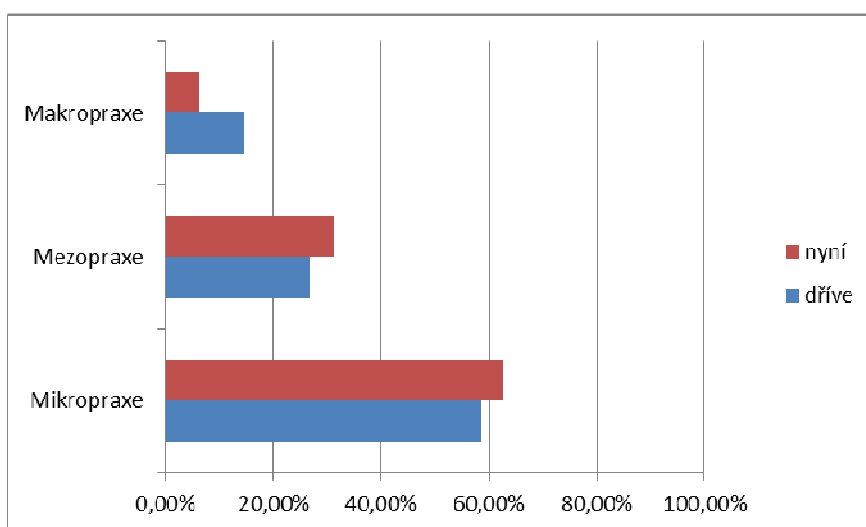
Tato kapitola nám ukazuje zajímavá srovnání. V dotazníku se zajímáme o to, s jakou cílovou skupinou, na jaké pozici a na jakém pracovišti chtěli absolventi pracovat před ukončením studia. A také na jaké úrovni sociální práce a v jakém typu služeb sociální práce chtěli absolventi pracovat před ukončením studia.

Tato zjištění můžeme porovnat s daty, které jsme získali z otázek na nynější zaměstnání respondentů.

První graf porovnává **úroveň sociální práce**, ve které absolventi pracují s úrovní, ve které chtěli pracovat před ukončením studia. Z grafu vyplívá, že se představy respondentů s realitou příliš neliší, procentuální rozdíly se pohybují okolo 6%. Největší rozdíl se ukazuje u makropraxe, ve které chtělo pracovat o 8% více respondentů, než v realitě pracuje.

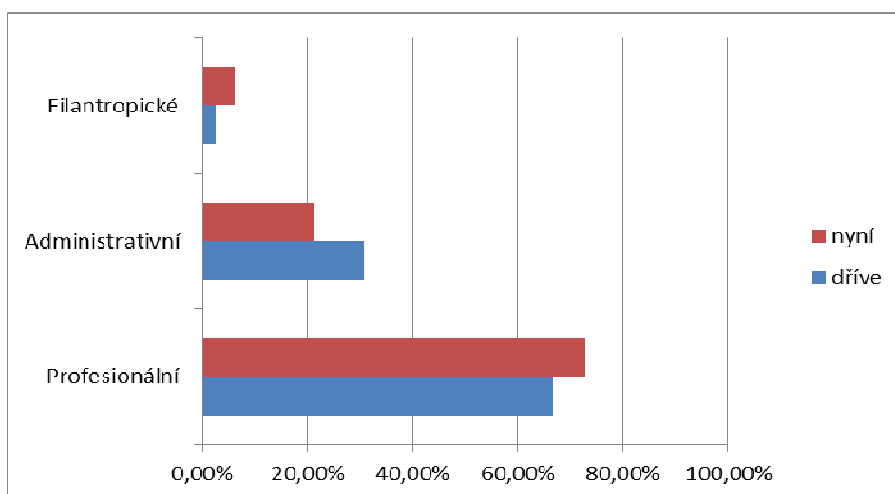
Graf č. 11: Porovnání představ a reality – úroveň sociální práce

Zdroj: vlastní analýza, 2013

Podobné výsledky vyplývají i z druhého grafu. Procentuální rozdíly mezi **typy služeb sociální práce**, ve které pracují a ve které chtěli pracovat před ukončením studia, se pohybují okolo 6 procent. Největší rozdíl se objevují u administrativního pojetí sociální práce. V tomto pojetí pracuje o 9% méně absolventů, než původně chtělo.

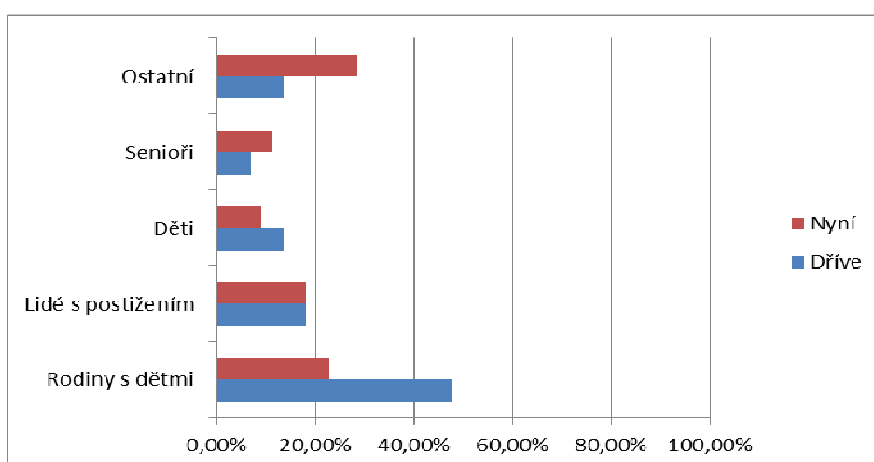
Graf č. 12: Porovnání představ a reality – typy služeb sociální práce

Zdroj: vlastní analýza, 2013

Následující graf porovnává **cílové skupiny**. V průběhu studia chtěla téměř polovina respondentů pracovat s rodinami s dětmi. Reálně s nimi pracuje ani ne čtvrtina. Zajímavý výsledek je vidět u lidí s postižením, s nimiž pracuje úplně stejné procento absolventů, kolik to mělo v plánu. S ostatními cílovými skupinami pracuje naopak dvakrát více respondentů, než chtělo. V realitě pracují naši absolventi s větším počtem cílových skupin, než původně předpokládalo.

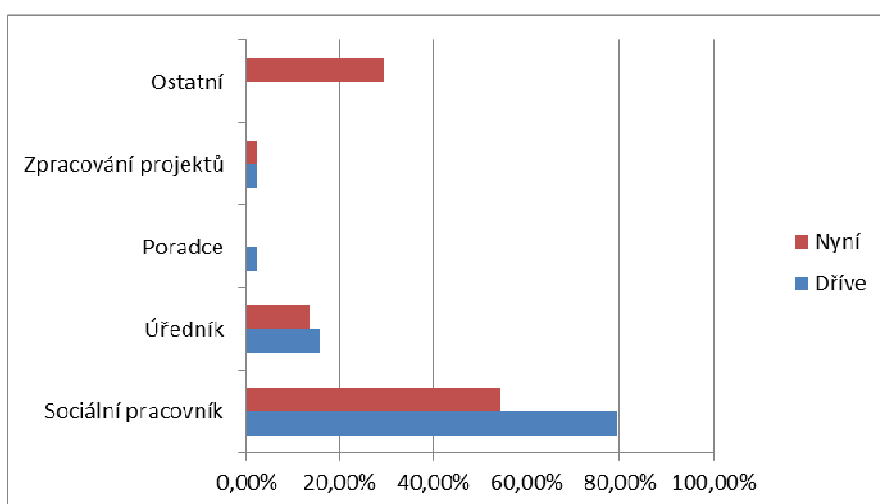
Graf č. 13: Porovnání představ a reality – cílová skupina

Zdroj: vlastní analýza, 2013

Představy absolventů o jejich **pracovní pozici** byly jednotné. Téměř 80% se chtělo stát sociálním pracovníkem. Ve skutečnosti pracuje na této pozici polovina respondentů. Představy absolventů obsahovaly pouze 4 profese – sociálního pracovníka, poradce, úředníka a zpracovatele projektů. Ve skutečnosti však třetina respondentů pracuje na úplně jiných pozicích (viz výše).

Graf č. 14: Porovnání představ a reality – pracovní pozice

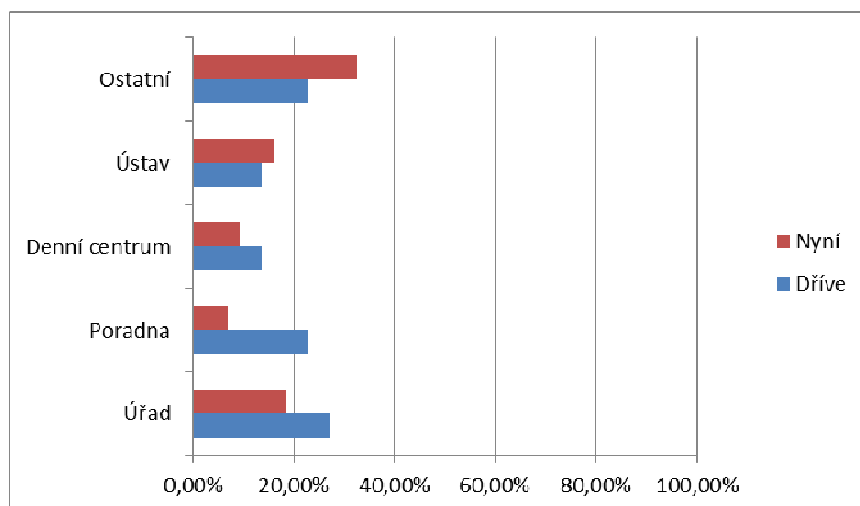

Zdroj: vlastní analýza, 2013

Představy respondentů o jejich budoucím pracovišti se s nynějším reálným pracovištěm dosti liší. Téměř polovina respondentů, chtěla po ukončení studia pracovat na úřadě (27,27%) a v poradně (22,73%). Nyní však na těchto pracovištích pracuje čtvrtina respondentů (úřad 18,60%; poradna 6,98%). Procentuální výsledky jsou téměř srovnatelné u dalších dvou nejfrekventovanějších pracovištích – ústavu a denního centra. Procentuální rozdíly se pohybují okolo 3%. Z grafu vyplývá, že mnoho absolventů pracuje úplně na jiných pracovištích, než v jakých měli v plánu pracovat před ukončením studia. Může to být velkou konkurencí a oblíbeností daných

pracovišť. Může z toho vyplývat i fakt, že respondenti v době studia neměli povědomí o všech možnostech uplatnění, o všech pracovištích, ve kterých můžou s tímto vzděláním pracovat.

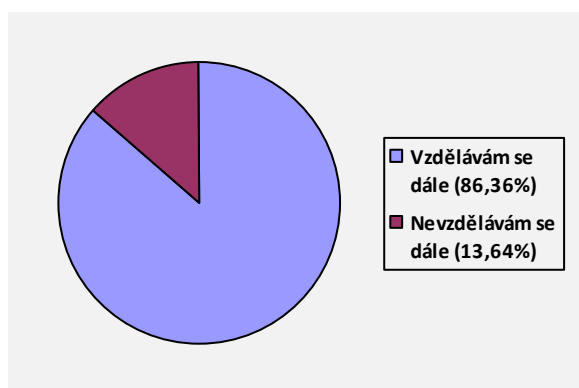
Graf č. 15: Porovnání představ a reality – Pracoviště

Zdroj: vlastní analýza, 2013

Další otázka zjišťuje, **zda se absolventi dále vzdělávají**. Graf ukazuje, že více jak 85% respondentů se dále vzdělává. Z rozhovorů níže zjistíme i důvody dalšího vzdělání.

Graf č. 16: Vzdělávám se dále?

Zdroj: vlastní analýza, 2013

6.3.2 Výsledky rozhovorů

První otázka v této oblasti se týká **dalšího vzdělávání**. Všichni dotazovaní uvádějí, že se dále vzdělávají, ať už na magisterském navazujícím studiu sociální práce či na různých kurzech v rámci zaměstnání. Další vzdělávání je prý nedílnou součástí práce v oboru. Většinu dotazovaných jejich práce opravdu baví a o hlubší prohloubení znalostí a dovedností v jejich zaměření sami velmi stojí. Dokládá to například odpověď: „*Vzdělávám se dále, protože to potřebuji ke svému zaměření a protože mě to zajímá.*“

Odpovědi na otázku: „**Jak v zaměstnání využívám znalosti ze studia oboru sociální práce, co mi je užitečné?**“ byly dosti rozporuplné. Dotazovaní poukazují na to, že většina legislativních norem se každoročně mění a například už vůbec neplatí to, co platilo v době jejich studia. Z předmětů, které jmenují absolventi jako užitečné, jsou speciální pedagogika, či různé druhy psychologie. Dokládá to např. odpověď: „*Ale co mi vyloženě pomohlo, bylo podle mě třeba speciální pedagogika, která mě naučila, jak se chovat k lidem s hendikepem.*“ Na čem se dotazovaní shodli, je užitečnost praxí v rámci studia: „*Oceňuji praxi, to byla dobrá škola.*“ nebo „*Mnoho učiva bylo nezáživné a moc*

jsem mu neporozuměla, pomohly mi s tím až praxe, kde jsem mohla tyto poznatky lépe pochopit a sama je realizovat v praxi.“

Poslední otázka v této části se týká toho, **co absolventi postrádali v rámci studia**. Co se týká předmětů, většina by uvítala více předmětů rozvíjející komunikační dovednosti a sebe rozvoj: „...více předmětů zaměřené na rozvoj sebepoznání, reflektování, komunikace na veřejnosti, umění se „prodat“.“ Co se týká přístupu, někteří absolventi by ocenili rovnější přístup ze strany vyučujících: „...profesionalitu profesorů směrem ke studentům, úctu k „budoucím“ kolegům.“

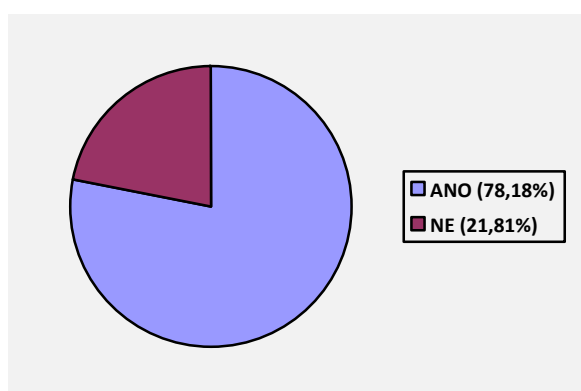
6.4 Zpětná vazba

Poslední část této kapitoly nás seznamuje s výsledky dotazníku a rozhovoru z oblasti zpětné vazby.

6.4.1 Výsledky dotazníků

V této oblasti dotazník zkoumá, jestli by naši absolventi znovu studovali obor sociální práce. Z grafu vyplývá, že téměř čtyři pětiny všech dotazovaných by obor studovalo znovu.

Graf č. 17: Studovali byste znovu obor sociální práce?

Zdroj: vlastní analýza, 2013

6.4.2 Výsledky rozhovorů

První otázka rozvíjí výsledek dotazníku: „**Studovali byste znovu obor sociální práce a proč?**“ odpověděli všichni absolventi, že ano. Tento obor je pro ně ten pravý: „*Určitě bych ho studovala znovu, bavilo mě to.*“ „Nicméně tři čtvrtiny dotazovaných by tento obor nestudovali na Západočeské univerzitě. Převládá názor, že úroveň vzdělání není dost kvalitní. Jedna odpověď za všechny: „*Studovala bych tento obor klidně znovu, nicméně rozhodně už ne v Plzni. Nejsem spokojena s kvalitou vyučujících, s přístupem ke studentům...*“.

Poslední otázka zní takto: „**Co byste poradili, vzkázali nynějším studentům sociální práce a budoucím absolventům oboru?**“ Ve většině odpovědí zaznívá myšlenka, že je důležitý výběr praxe v rámci studia: „*Aby dobře zvážili, s jakou cílovou skupinou chtějí pracovat, aby si vyzkoušeli dané cílové skupiny, protože někdy domněnka toho, že by to nezvládli, nebo se toho bojí, se během prvních dnů práce s konkrétní cílovou skupinou vypaří.*“ A pokud už absolventi ví, s jakou cílovou skupinou, nebo v jaké oblasti sociální práce by chtěli pracovat, tak je dobré, si praxe vybírat záměrně, aby v dané oblasti získali potřebné zkušenosti: „*...co se týče praxe, pokud už člověk ví, na co se chce soustředit, tak se zaměřit na tu konkrétní oblast.*“, nebo „*Ať si nelámou hlavu s tím, že pořád nejsou rozhodnutí, kam se chtějí vrhnout, ať zkouší a praxe jim sama ukáže, jestli tohle je nebo není pro ně cesta.*“

7 Shrnutí výsledků

V této kapitole jsou interpretována získaná data. Jednotlivé výsledky jsou vztahována ke zvoleným oblastem a cílům stanoveným na začátku práce.

První výzkumná oblast „**Možnosti uplatnění**“ přináší možnosti uplatnění našich absolventů na trhu práce. Z výzkumu vyplývá, že většina absolventů pracuje v oboru. Část pracujících mimo obor se z velké většiny uplatňuje úplně v jiném odvětví, jen málo jich zakotvilo v příbuzném oboru. V rámci oboru pracují dvě třetiny absolventů na úrovni mikropraxe. V rámci typologie služeb sociální práce pracují téměř tři čtvrtiny v typu profesionálním, které odpovídá jejich vzdělání.

Nejvíce absolventů pracuje s rodinami s dětmi, dále s lidmi s postižením a se seniory. Nejčastěji objevující se pracovní pozicí je sociální pracovník, dále pak úředník. Absolventi nejčastěji pracují na úřadech, v ústavech, v denních centrech a v poradnách. Tyto tři kategorie – cílová skupina, pozice a pracoviště – ukazují, jak širokým oborem sociální práce je a že uplatnění absolventů oboru sociální práce je opravdu široké. Výsledky odkryly alespoň 14 cílových skupin, se kterými naši absolventi pracují, 9 pozic, na kterých se nacházejí a 14 pracovišť ve kterých se uplatňují – a to jen v rámci oboru.

Absolventům pomohla při hledání praxe v rámci školy. Polovině absolventům byla nabídnuta práce již při výkonu praxe v jejich pracovišti. Při hledání práce dbali respondenti na své priority, kterými byla určitá cílová skupina, či určitý typ sociálních služeb. Všichni absolventi pracující v oboru jsou se svým zaměstnáním spokojeni. Respondenti pracující mimo obor uvádějí jako příčinu větší finanční odměnu či větší časovou flexibilitu. Zajímavé zjištění je, že absolventi pracující mimo obor se snaží angažovat v oboru jiným způsobem, například dobrovolnickou činností.

Cílem druhé výzkumné oblasti „**Trh práce**“ je zmapovat situaci na trhu práce. Z výzkumu vyplývá, že 80% absolventů je zaměstnaných. Z 20%

nezaměstnaných devět desetin dále studuje. Skutečný počet nezaměstnaných je tedy pouze 1,82%. Další pozitivní data souvisí s délkou hledání zaměstnání. Více jak dvě třetiny si našli zaměstnání již během studia a další skoro třetina první tři měsíce po ukončení studia. Situace na trhu práce je tedy pro naše absolventy příznivá – nezaměstnanost je velmi nízká, nepřesahuje 2% a délka hledání zaměstnání je krátká. Ve výzkumném šetření se dokonce objevovali jedinci, kteří dostali nabídky práce od více zaměstnavatelů najednou a mohli si vybrat.

Absolventi se nemusejí bát, že budou pro zaměstnavatele po ukončení studia nezkušení. Zaměstnavatelé v oboru sociální práce ve většině případů akceptují praxi v rámci školy, jako relevantní praxi např. s určitou cílovou skupinou, či na určitém pracovišti.

Třetí výzkumná oblast „**Rozdíl mezi očekáváním a realitou**“ porovnává představy absolventů sociální práce o svém zaměstnání z dob studia s reálnou situací, ve které se nyní nacházejí. Co se týká úrovně sociální práce, představy a realita se příliš neliší. Nejvíce absolventů chtělo pracovat na úrovni mikropraxe a také tam pracují. Procentuální rozdíly se pohybují okolo 6%. Také podle typu služeb sociální práce se představy s realitou příliš neliší. Nejvíce absolventů chtělo pracovat na profesionální úrovni služeb sociální práce a taky zde většina pracuje.

Větší rozdíly se ukazují mezi představami a realitou v rámci cílové skupiny, pracovní pozice a typu pracoviště. Procentuální výsledky se liší o desítky procent. Realita nabízí větší množství možností než původní představy. Polovina respondentů toužila pracovat s rodinami s dětmi a ve skutečnosti s nimi pracuje pouze pětina. Ostatní pracují s úplně jinými skupinami. Veliký rozdíl je vidět u pracovní pozice, kde představy obsahovaly pouze čtyři pozice, ve skutečnosti však absolventi pracují na minimálně devíti různých pozicích. Mnoho absolventů pracuje úplně na jiných pracovištích, než v jakém měli v plánu pracovat před ukončením studia. Může to být velkou konkurencí a

oblíbenosti daných pracovišť. Může z toho vyplívat i fakt, že respondenti v době studia neměli povědomí o všech možnostech uplatnění, o všech pracovištích, ve kterých můžou s tímto vzděláním pracovat.

Další část výzkumného šetření se věnovala dalšímu vzdělání. Přes 85% absolventů se dále vzdělává. Další vzdělání je důležité jak pro zaměstnavatele, tak pro absolventy, kteří prohlubují a aktualizují své znalosti a dovednosti. Absolventi se dále vzdělávají jak na navazujících magisterských oborech, jazykových kurzech, tak na kurzech v rámci zaměstnání.

Další část zjišťuje, jak obor sociální práce připravil absolventy do zaměstnání. Absolventi uvádějí, že jim velmi pomohli praxe v rámci školy. Z předmětů například speciální pedagogika. Dále podotýkají, že většina legislativních norem se každoročně mění a například už vůbec neplatí to, co platilo v době jejich studia. Naopak absolventi postrádají předměty rozvíjející komunikační dovednosti a sebe rozvoj. Dále dodávají, že jim ve škole chyběl rovnější přístup a úcta k budoucím kolegům.

Poslední částí výzkumného šetření je **zpětná vazba** absolventů sociální práce na svůj studovaný obor. Čtyři pětiny by obor sociální práce studovalo znovu. Ne všichni by ho však znovu studovali na ZČU. Převládá názor, že úroveň vzdělání není dost kvalitní. Tato zjištění by mohla platit jako informativní doporučení pro budoucí garanty oboru sociální práce.

Na závěr byli absolventi požádáni, aby něco vzkázali či poradili nynějším studentům sociální práce a budoucím absolventům. Ve většině případů zaznívá myšlenka důležitosti výběru praxe. Nejenže se díky ní student může najít, může zjistit, k jaké cílové skupině má největší vztah, či jaká práce ho nejvíce naplňuje. Pokud se již student rozhodne, jakým by se chtěl vydat směrem, je praxe výborný nástroj pro získání kontaktů v konkrétní oblasti.

ZÁVĚR

Hlavním výzkumným cílem této práce je „zmapování *situace absolventů bakalářského studia oboru Sociální práce FPE ZČU na trhu práce*“. Dále chce práce poukázat na míru úspěšnosti umístění absolventů oboru sociální práce na trhu práce.

Cíle práce byly dle autorky naplněny. Výpovědi respondentů v rámci výzkumného šetření odkryly velké množství možností uplatnění, jak z pohledu úrovně sociální praxe, cílových skupin, či např. z pohledu možných pracovišť. Z výpovědí dále jasně vyplývá, že absolventi bakalářského studia jsou na trhu práce velmi dobře uplatnitelní, na což chtěla tato práce poukázat.

Pro nynější studenty a budoucí absolventy bakalářského studia oboru sociální práce, pro něž má tato práce největší přínos, jsou důležitá doporučení, která absolventi v rámci výzkumného šetření nynějším studentům radí. Především se jedná o správné využití praxe v rámci studia, které je dle nich klíčové pro nalezení vhodného zaměstnání.

Výsledky této práce naplnily autorčino očekávání a povzbudily nejen ji, ale i mnoho jejich spolužáků a kolegů k tomu, že není těžké najít si zaměstnání s tímto vzděláním. Práce poukazuje na potřebnost sociálních pracovníků, jak na trhu práce, tak v celé společnosti.

Resumé

Tato bakalářská práce se zabývá uplatněním absolventů bakalářského studia oboru sociální práce na trhu práce. Konkrétně se zaměřuje na zmapování situace absolventů sociální práce na trhu práce. Dále se práce snaží poukázat na míru úspěšnosti absolventů při hledání zaměstnání. Teoretická část směřuje od obecného vymezení teoretických konceptů ke konkrétním pojmům nezbytným pro pochopení praktické části. Vysvětlovány jsou pojmy jako sociální práce, bakalářský studijní obor, sociální pracovník, trh práce, či nezaměstnanost. Praktická část práce se skládá z metodologie výzkumného šetření a samotného výzkumu. Práce je empirického rázu a používá smíšenou strategii výzkumného šetření. Ke zjištění kvantitativních dat je použit dotazník a pro zjištění kvalitativních dat rozhovor. Na základě těchto metod, jsou mezi absolventy bakalářského studia oboru sociální práce FPE ZČU v Plzni zjištěna potřebná data, na jejímž základě, jsou zodpovězeny otázky týkající se možného uplatnění, pozice absolventů na trhu práce, míry úsilí při hledání zaměstnání, míry nezaměstnanosti, či poměru absolventů pracujících v oboru a mimo obor.

Summary

This thesis deals with the application of graduates with bachelor degree in social work in the labor market. Specifically, it focuses on the current situation of social work graduates in the labor market. This work tries to show the success rate of graduates in finding employment. The theoretical part is directed to the general definition of theoretical concepts to specific concepts necessary for understanding the practical part. There are explained terms like social work, bachelor's program, a social worker, labor market, and unemployment. The practical part consists of the research methodology and the research itself. The work is empirical in nature and uses a mixed strategy research. There were used the questionnaire to determine of quantitative data and the interview to determine of qualitative data. Based on these methods, are among the graduates of bachelor's degree in social work FPE in Pilsen found necessary data. These data are used to answer questions concerning the application, the position of graduates in the labor market, the degree of effort in finding employment, unemployment rate, or the ratio graduates working in the field and outside the field.

Seznam literatury

1. ČÁMSKÝ, Pavel, Dagmar KRUTILOVÁ a Jan SEMDNER, 2011. *Sociální služby v ČR v teorii a praxi*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0027-7.
2. DISMAN, Miroslav, 1993. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7006-822-9.
3. HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál. 407 s. ISBN 80-736-7040-2.
4. HOLMAN, Robert, 2011. *Ekonomie*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-006-5.
5. HOLMAN, Robert, 2004. *Makroekonomie: středně pokročilý kurz*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck. ISBN 80-717-9764-2.
6. CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vydání 1. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-1369-4.
7. JÍROVÁ, Hana 1999. *Trh práce a politika zaměstnanosti*. 1.vyd. Praha: VŠE. ISBN 80-707-9635-9.
8. KOPŘIVA, Karel, 2000. *Lidský vztah jako součást profese: Psychoterapeutické kapitoly pro sociální, pedagogické a zdravotnické profese*. 3.vyd. Praha: Portál. ISBN 80-717-8318-8.
9. KUCHARŤ, Pavel, 2007. *Trh práce: Sociologická analýza*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1383-3.
10. MATOUŠEK, Oldřich. A kol., 2005. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-736-7002-X.
11. MATOUŠEK, Oldřich, 2003. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-717-8548-2.

12. MATOUŠEK, Oldřich, 2001. *Základy sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-717-8473-7.
13. MUSIL, Libor, 2008. Různorodost pojetí, nejasná nabídka a kontrola výkonu "sociální práce". *Sociální práce/Sociálna práca*, Brno: ASVSP, roč. 8, 2/2008. ISSN 1213-6204.
14. PETRUSEK, Miloslav, 1993. *Teorie a metoda v moderní sociologii*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 80-706-6799-0.
15. REICHEL, Jiří, 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3006-6.
16. STRAUSS, Anselm a Juliet CORBINOVÁ, 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Přel. S. Ježek. 1.vyd. Boskovice: Albert. ISBN 80-858-3460-X.
17. ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ, 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.

Elektronické zdroje

1. ŠVEŘEPA, Milan, 2005. Definice sociální práce. *Sociální revue: Sociální práce a společenské otázky* [online]. [cit. 2013-01-15] Dostupné také z: <http://socialnirevue.cz/item/definice-socialni-prace>
2. VÁCLAVKOVÁ, Eva, 2010. *Úloha sociálního pracovníka v penitenciární praxi* [online]. Brno. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. [cit. 2013-01-13] Dostupné také z: http://dspace.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/14049/vaclavkova_2010_bp.pdf?sequence=1
3. SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ, 2006. *Etický kodex sociálních pracovníků ČR* [online]. [cit. 2012-12-10] Dostupné také z: http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/eticky_kodex_sspr.pdf
4. KOTOUČOVÁ, Anna, 2003. *Celoživotní vzdělávání v sociálních službách* [online]. Praha: Odbor sociálních služeb MPSV ČR. [cit. 2013-01-17] Dostupné z: http://www.rarosp.cz/docs/rarosp_kotoucova.pdf
5. NEČASOVÁ, Mirka, 2004. Mezinárodní etický kodex sociální práce - principy. *Sociální práce/Sociálna práca: Časopis pro teorii, praxi a vzdělání v sociální práci* [online], č. 4 [cit. 2013-03-17]. Dostupné také z: <http://www.socialniprace.cz/soubory/2004-4-090221132958.pdf>
6. JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH, 2013. *Seznam akreditovaných studijních oborů na ZSF JU* [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné z: <http://www.zsf.jcu.cz/studium/studijni-programy-obory-kurzy/>
7. MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ, 2012. *Bakalářské studium* [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné z: <http://katedra-spssp.internetovestranky.com/W2007.aspx?id=224>

8. OSTRAVSKÁ UNIVERZITA V OSTRAVĚ, 2013. *Studijní programy* [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné z: <http://fss.osu.cz/index.php?kategorie=35060>
9. PRAŽSKÁ VYSOKÁ ŠKOLA PSYCHOSOCIÁLNÍCH STUDIÍ, 2013. *Studijní programy a obory v akademickém roce 2013/2014* [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné z: <http://www.pvsps.cz/uchazec/>
10. UNIVERZITA J. E. PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM, 2013. *Studijní programy* [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné z: <http://fse1.ujep.cz/index.php?art=565>
11. TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI, 2013. *Bakalářské studijní programy* [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné z: <http://www.fp.tul.cz/uchazec/studijni-programy>
12. UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ, 2013. *Vyhledávání studijních oborů* [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné z: <http://www.uhk.cz/cs-cz/studium/studijni-obory/standardni-studium/vyhledavani/Stranky/default.aspx>
13. KARLOVA UNIVERZITA, 2012. *Bakalářské studijní obory* [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné z: <http://www.ff.cuni.cz/FF-336-version1-akreditaceBC.pdf>
14. KARLOVA UNIVERZITA, 2013. *Sociální práce* [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/akreditace/studium/11280/1000352/?lang=cs>
15. UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2013. *Studijní obory pro akademický rok 2013/2014* [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné z: http://www.upol.cz/nc/skupiny/zajemcum-o-studium/studijni-obory/?user_vlkupobory_pi1%5Bstype%5D=1&user_vlkupobory_pi1%5Bpointer%5D=3&user_vlkupobory_pi1%5Bsort%5D=fieldname

16. VYSOKÉ ŠKOLY, 2009. *Speciál o oborech: Sociální práce* [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné z: <http://www.vysokeskoly.cz/clanek/special-o-oborech-socialni-prace>
17. Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. In: Sbíрка zákonů [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné také z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf
18. ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI, 2012. *Informace o oboru sociální práce* [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné z: <http://portal.zcu.cz/wps/portal/>

Seznam schémat a grafů

Schéma č. 1 Operacionalizace výzkumného šetření	30
Graf č. 1: Pracuji v oboru nebo mimo obor?	33
Graf č. 2: Kde pracuji mimo obor?	34
Graf č. 3: Na jaké úrovni sociální práce pracuji?	34
Graf č. 4: V jakém typu služeb sociální práce (dle Musila) pracuji?	35
Graf č. 5: S jakou cílovou skupinou pracuji?	36
Graf č. 6: Na jaké pozici pracuji?	37
Graf č. 7: Na jakém pracovišti pracuji?	38
Graf č. 8: Jsem zaměstnaný?	39
Graf č. 9: Jaký je důvod mé nezaměstnanosti?	40
Graf č. 10: Po jaké době jsem si našla zaměstnání?	40
Graf č. 11: Porovnání představ a reality – úroveň sociální práce	42
Graf č. 12: Porovnání představ a reality – typy služeb sociální práce	43
Graf č. 13: Porovnání představ a reality – cílová skupina	43
Graf č. 14: Porovnání představ a reality – pracovní pozice	44
Graf č. 15: Porovnání představ a reality – Pracoviště	45
Graf č. 16: Vzdělávám se dále?	46
Graf č. 17: Studovali byste znovu obor sociální práce?	47

Přílohy

Příloha č. 1: Úvodní text k dotazníku

Dotazník je součástí bakalářské práce na téma: Možnosti uplatnění absolventů bakalářského studia sociální práce na FPE ZČU na trhu práce.

Pomocí dotazníku a několika následných rozhovorů chce práce zmapovat situaci absolventů na trhu práce a poukázat na míru úspěšnosti umísťování absolventů oboru sociální práce na trhu práce.

Cílem je podat přehled možností uplatnění našich absolventů na trhu práce a zpětnou vazbu absolventů na bakalářský obor sociální práce.

Děkuji za ochotu s vyplňováním :-)

Příloha č. 2: Dotazník určený zaměstnaným respondentům

1. Jaký jsem ročník ukončení studia?
  - 2012
  - 2011
  - 2010
  - jiný
2. Jsem zaměstnaný/á?
  - Ano
  - Ne
3. Po jaké době jsem si našel/la zaměstnání?
  - Našel/la jsem si ho již během studia
  - Do tří měsíců
  - Do půl roku
  - Déle než půl roku
4. Kde pracuji?
  - V oboru
  - Mimo obor

6. Na jaké úrovni sociální práce pracuji?

- Mikropraxe
- Mezopraxe
- Makropraxe

7. V jakém typu služeb sociální práce (dle Musila) pracuji?

- Administrativní
- Profesionální
- Filantropický

8. S jakou pracuji cílovou skupinou?

- Rodiny s dětmi
- Senioři
- Lidé bez domova
- Lidé s postižením
- Vlastní odpověď:

9. Na jaké pozici pracuji?

- Úředník
- Sociální pracovník
- Pečovatel
- Poradce
- Vlastní odpověď:

10. Na jakém pracovišti pracuji?

- Úřad
- Ústav
- Poradna
- Denní centrum
- Vlastní odpověď

11. Na jaké úrovni SP jsem chtěla pracovat před ukončením studia

- Mikropraxe
- Mezopraxe
- Makropraxe

12. V jakém typu služeb sociální práce jsem chtěl/a pracovat před ukončením studia?

- Administrativní
- Profesionální
- Filantropický

13. S jakou cílovou skupinou jsem chtěl/a pracovat před ukončením studia?

- Rodiny s dětmi
- Senioři
- Lidé bez domova
- Lidé s postižením
- Vlastní odpověď:

14. Na jaké pozici jsem chtěl/a pracovat před ukončením studia?

- Úředník
- Sociální pracovník
- Pečovatel
- Poradce
- Vlastní odpověď:

15. Na jakém pracovišti jsem chtěl/a pracovat před ukončením studia?

- Úřad
- Ústav
- Poradna
- Denní centrum
- Vlastní odpověď:

16. Vzdělávám se dále?

- Ano
- Ne

17. Studovala bych znovu oboru sociální práce?

- Ano
- Ne

Příloha č. 3: Dotazník určený nezaměstnaným absolventům

1. Jaký jsem ročník ukončení studia?
  - 2012
  - 2011
  - 2010
  - jiný
2. Jsem zaměstnaný/á?
  - Ano
  - Ne
3. Důvody mé nezaměstnanosti jsou:
  - Dále studuji
  - Nedostatek nabídek práce v oboru
  - Nedostatek nabídek práce v i mimo obor
  - Vlastní odpověď:
4. Studovala bych znovu oboru sociální práce?
  - Ano
  - Ne

Příloha č. 4: Rozhovor

I) Možnosti uplatnění

- 1) Proč pracujete v oboru/mimo obor?
- 2) Podle čeho jste si vybírali zaměstnání?
- 3) Jste spokojení s prací v oboru/mimo obor?

II) Trh práce

- 4) Pomohla Vám při hledání práce praxe v rámci školy? Nahlížel na ní zaměstnavatel jako na relevantní praxi?
- 5) Jak je těžké najít si práci s tímto vzděláním?

III) Rozdíly mezi očekáváním a realitou

- 6) Vzděláváte se dále? Proč?

7) Jak v zaměstnání využíváte znalosti ze studia oboru sociální práce, co Vám je užitečné?

8) Co naopak postrádáte?

IV) Zpětná vazba

9) Proč byste znovu studovali/nestudovali obor sociální práce?

10) Co byste poradili, vzkázali nynějším studentům sociální práce a budoucím absolventům oboru?